

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—VOL. 720.

CHICAGO, ILL., 30. junija (June 30th), 1921.

LETO—VOL. XVI.

Upravišтво (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

POGOJI ZA SOCIALIZEM.

Med največje znanstvene pridobitve našega časa spadajo dokazi za zakon razvoja. Kar so veliki umovi preteklih časov le nejasno slutili, to je danes nepopitna znanstvena resnica: Vse se razvija. Nič ni nenkrat gotovo in dovršeno nastalo. Nikdar ni bilo tistih legendarnih šestih dni, v katerih je baje Jehova ustvaril ves svet iz "nič". To, kar navadno imenujemo "naš svet", našo zemljo ali pa naše solnce s svojimi planeti, planetoidi, kometi in trabantami, kar je v resnici le majhen, zelo majhen del vsega sveta, se je v dolgih milijonih let razvilo iz pramegle. Naša zemlja se je sama v milijonih let razvila iz ognjene oble v bivališče organskega življenja. Vsa rast, vse živalstvo s človekom kot "krono stvarstva" se je razvilo iz neznatnih začetkov. Vsaka nova stopnja v razvoju pa je bila odvisna od pogojev, ki so povzročili napredek.

Zakon razvoja, ki vlada v vsem svetu, v celoti vsemirja, v velikem in v malem, zahteva, da se za vsak porod novega izpolnijo pogoji. Jabolko ne more dozreti, preden je jablan cvetela, pšenično seme ne vzkali, če ga vržeš na skalo. Tudi človeška družba je plod razvoja, dolgega morda milijon let trajajočega razvoja, ki se ves ravna po pogojih; in postanek prve, najprimitivnejše človeške družbe, navadne tolpe, je bil posledica prejšnjega, še mnogo daljšega razvoja v živalstvu; a da je moglo živalstvo samo nastati, je bilo treba pogojev, ki so bili zopet plod na milijone in milijone let trajajočega prejšnjega razvoja.

Kamor se ozremo, povsod opažamo razvoj. In povsod vidimo njegove pogoje. Le srboriti oboževalci nevednosti, le tisti, ki kljubujejo resnici, ker so jim stare pravljice ljubše od očitnih dokazov in ki delajo to pogostoma le iz osebnih interesov, morejo tajiti tako jasno spoznano, utrjeno, utemeljeno in dokazano dejstvo kakor je razvoj.

Ta naravni in zato enostavni, a za naše pojme vendar čudežni zakon si moramo priklicati v spomin tudi tedaj, če premotrujemo socializem, njegove cilje in njegovo pot. Ker je naša goreča želja, da bi čim prej dosegli svoje najvišje cilje, se ni čuditi, da postajamo pogostoma nepotrpežljivi in se nam zdi ves napredek socialističnega dela in uresničevanja počasem in majhen. Ampak kadar merimo pota zgodovine, ne smemo jemati svoje nepotrpežljivosti za merilo. Tudi tukaj se moramo spomniti, da je vse odvisno od pogojev. Tudi socialistični cilj se ne more uresničiti, dokler niso izvršeni pogoji zanj.

Cilj zavednega proletarskega gibanja je sociali-

zem, nadomestitev kapitalistične družbe s socialistično. Vsa človeška družba je pri tem prizadeta, dosledno to torej ni in ne more biti vprašanje nobene posameznika, nobene majhne skupine, temveč je zadeva vse človeške družbe.—

Dva razreda stojita v tej družbi proti drugemu. Kapitalizem brani svoje mogočno utrjene postojanke, socialistično delavstvo jih naskakuje. Ta boj se ne more odložiti drugače, kakor s popolno zmago enega ali drugega dela. Tu ne more biti kompromisov in sprave. Pol kapitalizma in pol socializma ne more biti.

Kdo bo zmagal, ni težko ugeniti. Proletariat lahko doživi še mnogo porazov, kakor jih je že; ali za končno zmago so vsi pogoji na njegovi strani. Po številu se mu ne more kapitalistični razred diti primerjati.

Vsa sredstva, s katerimi se vzdržuje kapitalizem, vso vojsko, vse orožje, s katerim brani svoje pozicije, pa dobiva od delavstva. Čim se proletarijat tako organizira, da je odločna večina njegovih lastnih članov v njegovih vrstah, kamor resnično spadajo, je boj že takorekoč odločen.

Zato gre torej, da zbere proletariat tiste moči, ki jih ima. Doslej jih zbira, ni jih pa še zbral. Ogromne množice delavstva spe še v mraku nevednosti, brezbržnosti in duševne lenobe. V neštetih sreih je tisočletja vzgajana hlapčevska ponižnost in pohlevnost tako prepregla prirodni človeški pogum in stremljenje po svobodi, da smatrajo za čednost služiti despotičnemu gospodarju zoper svoje razredne tovariše in zoper same sebe.

Ne le to. Včasih pride celo do reakcije v vrstah tistih, ki so bili že šteti za bojovnike socializma. Prišla je preizkušnja, ki je niso prenesli. Obupali so nad svojo močjo in se uklonili brezobzirnosti avtokracije. Eni so pomagali sovražnikom ljudstva v boju proti revoluciji, če ne drugače vsaj pasivno, drugi so se vdali brezdelju. Obup se jim je naselil v duše.

Toda napake posameznih socialistov ali socialističnih skupin niso napake socializma. Dokazujejo nam le, da v gotovih časih in v gotovih krajih še niso izpolnjeni pogoji za tisti napredek, ki ga želimo. Kažejo nam ovire, ki so še na poti socialističnemu razvoju.

Vse te ovire je treba še odstraniti. Pregnati je treba nezanimanje množice, zdramiti njih zavednost in odstraniti vso tisto umetno navlako, ki je pokrila njih naravno zrele nagone.

Kdor se spomni, da je po deželah naše zemlje na milijone in milijone delavcev, ki so vsi izkoriščani, a vendar žive v najraznovrstnejših razmerah in se v znanju in omiku razlikujejo, tako da je med enimi in drugimi še ogromna razdalja; kdor pogleda le v svoji deželi, v svojem kraju, kako velika je še razlika med delavcem in delavcem, pa vzame potem v poštev, da je treba te razlike tisoč in tisočkrat pomnožiti, če hočemo dobiti pravo sliko po vsem svetu; kdor nadalje opazuje, kako se kapitalisti doslej še vedno z uspehom trudijo, da bi ustvarili nasprotja med delavci, kdor vidi, kako postavljajo narodne, verske, spolne plotove med delavstvo, bo razumel, da je okroglih triintrideset let odkar se praznuje prvi majnik, le kratka doba, v kateri se ne morejo premagati vse te ovire.

Kar se je v tem kratkem času izvršilo, je pa vendar toliko, da mora pregnati iz duše razumnega delavca vsak dvom o končni zmagi. Kaj je bil socializem v dobi pariškega kongresa? Le malo več kakor teoretičen nauk, ki ga je malo ljudi prav razumelo. V delavskih organizacijah, ki so se izza pariške komune in progonov, kateri so ji sledili, izza izjemnega stanja v Nemčiji in Avstriji, izza persekucij na Ruskem in v drugih deželah, komaj zopet postavile na noge, je vladala nejasnost. Številno so bile organizacije slabe, delavsko časopisje je bilo komaj v povojih, v široki javnosti ni imelo socialistično gibanje vpliva in je veljalo le za nekakšno pošastno kurioznost.

Takrat je bilo treba vere, skoraj religiozne vere v socializem, da je človek vztrajal na težki, s kamennjem in trnjem posuti poti, s katere so neštete stezice držale k policijskim konfliktom, v zapore in ječe in v vsakovrstno trpljenje. Za aktivno delo v stranki je bilo včasih treba silnega samozatajevanja in požrtvovanja. In le malokdo je tedaj verjel, da se iz te šibke mladike kdaj razvije mogočno debló.

Drugače je danes. Četudi ne more biti socialist, človek napredka, nikdar zadovoljen z uspehom, ker drži pot vedno dalje in dalje, se mora vendar priznati, da se je zgodila v razmeroma kratkih desetletjih s proletarijatom velikanska izpremembra in da je velik njegov del dozorel, kakor je bilo v tem času komaj pričakovati.

Mogočne organizacije ima danes delavstvo, ki se spuščajo uspešno v boj z najprevzetnejšimi in najsilnejšimi kapitalisti. Razvito časopisje ima, ki boljbolj tekmujejo s korumpiranim kapitalističnim tiskom in mu polagoma, toda sigurno jemlje vpliv na proletarske množice, katerim prinaša samo luč boljše omike. V socialnem življenju in v politiki se vse bolj uveljavlja glas delavstva; socializem si krči pot na tribune zakonodajnih zbornic, odkoder se njegov nauk širi v sicer nedostopne kroge. Tuin tam morajo pod pritiskom zavednega delavstva že nasprotniki izvrševati njegove zahteve in sprejemati reforme, ki same na sebi sicer niso še noben socializem, ki pa krčijo socializmu pot in dajejo delavstvu potrebno orožje. Kajti, kadar je nasprotnik priprav-

ljen dajati koncesije, je to znamenje, da si ni več seguren svoje absolutne premoči.

Tekom zadnje vojne, ko so bile kapitalistične vlade postavljene v krizo, so nenadoma spoznale, da ne morejo s sredstvi iz kapitalističnega skladišča doseči svojih ciljev. Individualistično kapitalistična produkcija, distribucija in transportacija je doživela bankrot. Hoté ali ali nehoté so si vlade morale izposoditi sredstva iz socialistične zaloge, zatajiti svetost individualističnega načela in z energično roko poseči v "nedotakljive pravice" privatnih gospodarjev. Družba, organizirana, kakor je pač danes, nesocialistična družba, je bila nenadoma spoznala, da so njeni interesi višji od interesov posameznika. Šla je celo tako daleč, da je predpisovala človeku hrano. Individualistično načelo je bilo s takimi naredbami postavljeno vsemu svetu v zasmeš.

To seveda ni bil niti od daleč socializem. Toda metode, katerih so se morale posluževati kapitalistične vlade, so bile dokaz nesposobnosti in onemoglosti kapitalizma. Bile so dokaz, da se ne dajo odrihati socialne naloge. In kadar začne zmagovati socialno načelo nad privatno-individualnim, tedaj ni več poti nazaj ampak neizogibno bo treba korakati po široki cesti v vedno popolnejše socializiranje.

Velikanska je izpremembra in tudi kapitalistični svet jo čuti. Tudi to spoznanje nas ne sme zanesti v zadovoljnost, ki je ravno danes najmanj na mestu, v teh časih medsebojnega prerekovanja in mrženj.

Socialistično delavstvo je napredovalo, toda kapitalizem ni vpričo tega prekrizal rok na prsih. Kapitalizem ne verjame v nujnost svojega odstopa in v potrebo nove družbe; kapitalizem se ne pripravlja na kapitulacijo, ampak na boj. Iz vsake zmage in iz vsakega poraza se kapitalizem uči; nabavlja si nova sredstva, pripravlja se na nov odpor.

Prav tako se mora učiti delavstvo. Strah in pogum sta v boju važna faktorja. Vpričo ostrejšega nastopa kapitalizma ne sme delavstvo izgubiti poguma, ampak pripravljati se mora na močnejše napade. Vse svoje rezerve mora mobilizirati, spopolniti mora svoje bojne metode, noben trenotek ne sme pustiti nasprotnika iz vida, vso njegovo organizacijo in njegove načrte mora pregledati, svojo armado mora napraviti sposobno v vsakem oziru, svoje orožje mora pomnožiti in poostri, na straži mora biti neindan.

Nočindan morajo biti odprte nše rekrutne postaje. Vsak zavedni delavec, vsak član naših organizacij, vsak čitatelj naših listov pa mora biti rekrutni seržant, agitator za armado socializma, pomočnik pri delu, ki mora prinesiti zmago delavskemu razredu.

Zborovanje kongresa tretje Internacijske se je pričelo dne 22. junija. Kongres se je otvoril z velikim manifestacijskim shodom, na katerem je bil glavni govornik Zinovjev. Lista Pravda in Izvestja sta posvetila prve strani pozdravu delegatom.

KAJ NI ZDRAVEGA V AMERIŠKEM RADIKALIZMU?

William Z Foster.

(Konec.)

Pot do solidarnosti.

Kakorkoli gledamo situacijo, moramo prihajati do zaključka, da so dualistične unije bistveno utopistične. One ignorirajo naravno evolucijo delavskih unij. Na primer: če gredo stvari normalno, se pomikajo delavske unije skozi tri stopnje razvoja, katere imenujem (1), izolacija (osamljenje), (2), federacija, (3), spojitve. V prvem stanju izoliranja delujejo razne strokovne unije neodvisno druga od druge, ker priznajo le malo ali pa nič skupnih interesov. Pozneje, ko prično spoznavati medsebojne interese, iščejo kooperacijo potom dogovorov in rahlih alijanc z unijami sorodnih strok in s tem je dana podlaga za federacijo. Končno, ko se večja zrelost razumevanja, iščejo pota za večjo solidarnost in se združujejo v enotno organizacijo delavstva pri zadete industrije. Pozneje se stvari enako razvijajo med industrialnimi unijami, zgrajenimi na ta način. Stopnjevale prihajajo skupaj v enotno organizacijo.

Ducate industrialnih unij v Evropi in drugod je raslo potom tega evlucijskega načina. To je naravna pot k solidarnosti, po kateri gredo tudi ameriške unije, dasiravno počasi. Vse naše unijsko gibanje je sedaj v federacijskem stanju razvoja. Železniške unije so v tem oziru dobra primera. Njihov mnogoštevilni sistem pokrajinskih in narodnih alianc konstituira skrbno izdelano mešanico federacij, kakršna še ni bila konstruirana od nobene skupine unij na zemeljski površini. One so sedaj zrele za spojitve (amalgamation). Tudi krojaška obrt je tipična v tem oziru. V začetku so razne krojaške stroke delovale separatno. Sedaj se podajajo potreh industrialne solidarnosti in tako vidimo, da so si ravnokar ustanovili krojaško alianco. To je tipična federacija in je le pripravljalni korak k nezbegljivi potrebi spojitve unij krojaške industrije v eno kompaktno organizacijo.

Od stopnje do stopnje gre razvoj delavskih unij. Ampak naši dualistični unionisti vse to ignorirajo. Oni imajo svoje natančno načrtane, perfekte organizacije, in nagovarjajo ignorantno delavstvo, navajeno na svoje strokovne organizacije, naj vržejo proč stare unije, zgrajene skozi tridesetletne boje in pristopijo k njim v njihove visoko napredne unije. Oni izključujejo zakon razvoja v strokovnih unijah. Ali se je potem čuditi, da je ameriško radikalno gibanje v taki stagnaciji, ker stoji na fantastičnem, nedelujočem programu?

Nov program je potreben.

Pred nedavnim je Nikolaj Lenin v svojem splošnem obsojanju radikalcev, ki zapuščajo strokovne unije in ustanavljajo dualne unije, karaktiziral to utopistično delovanje za nekako otroško slabost v

delavskem gibanju. Ameriško radikalno gibanje trpi že mnogo let pred napadi te ekonomske vročice. Čas je že, da se izvleče iz te bolezni. Situacija zahteva sprejetje novega programa. Radikalci morajo privedi svoje delovanje v soglasje z razvojem strokovnih unij; dualistični unijski program se mora popolnoma in definitivno zavreči; ideal industrialnega unionizma se mora propagirati v starih unijah in vporablja naj se vsa praktična sredstva, da se ga privede v realiziranje.

Nobenega dvoma ne more biti glede končnega izida. Neumnost je trditi: "to se ne more zgoditi." Vodstvo unij mora priti v roke radikalcem in radikalne uredbe bodo sledile. Radikalci imajo vse prednosti nad konservativci v unijah. V važnih stvareh, kot energija, poštenje, pogum, idealizem in poznanje gibanja so postavljeni v ospredje pred konservativci, to je, ako hočejo svoje znanje in prej omenjene stvari izrabiti tako kot jih je za uspešno delo treba. Najboljši dokaz za to trditev je, da so si radikalci potom teh načinov pridobili stopnjevale kontrolo nad unijami po vsem svetu. Če se to ni zgodilo tukaj, je pripisati dejstvu, da se radikalci niso resno potrudili delati na tej zdravi podlagi za ta cilj. Oni so praktično prepustili unije konservativnemu vodstvu za konservativni program.

Preteklost delavskega radikalizma.

Splošno mnenje, da je ameriško delavstvo nepristopno radikalizmu, ne bi preneslo investigacije. Kar se je doseglo v Seattlu in drugih krajih, kjer se je delavstvo do gotove meje oprostilo manjše dualnega unionizma, je ovrlo take nazore. Še boljši dokaz se najde, ako pogledamo v razmere, kot so vladale pred okoli petintridesetimi leti. Takrat je bilo ameriško delavsko gibanje najradikalnejše in najbojevitejše med vsemi, kar jih je obstajalo. Tu se je prvič poskušala ideja generalne stavke; gibanje za osemurni delavnik je dobilo tu svoj prvi večji impuls. Veliko vrenje leta 1884-6 je obrnilo nase pozornost vsega sveta; iz tega se je porodil praznik mednarodnega delavstva, prvi maj. V organizaciji Vitezov dela (Knights of Labor) in v strokovnih unijah so prevladovali radikalni elementi. Ameriški proletarijat je bil predstraža svetovnega delavskega gibanja. To so bile stvari kot bi morale biti v največji kapitalistični deželi.

V tistih časih razmere še niso bile tako zrele za radikalizem kakor so danes. Delavci še niso bili tako dovzetni za radikalne ideje, niti niso bili radikalci tako številni kakor sedaj. Če vzamemo vse to v poštev, kako naj si razlagamo veliki val radikalizma s sedanjo stagnacijo? Na to vprašanje je le eden pravičen odgovor: v tistih časih dualni unionizem še ni okužil ameriških radikalcev. Bojevniki tistih časov niso bili sužnji utopianizma. Svoje funkcije so vršili po naravnih potih in rezultati so

bili konsenkvcentno efektivni. Vzeli so unije kot so jih našli in delali so v njih harmonično z njihovimi zakoni evolucije. Ostali so med maso in postali njeni mogočni voditelji. Bili so kvas, ki je skvasil vse testo, in taki bi morali bojevniki vedno ostati.

Prihajajoča preroditev.

Perioda radikalnega vodstva v delavskem gibanju je prihajala h koncu okoli 1. 1890, ko se je pričel developirati program dualnega unionizma, ki ga je začetel De Leon in drugi. Takrat se je pričelo pretakanje militantov iz starih unij na nerodovito polje dualističnih organizacij. Od tistega časa je vpliv radikaleev v unijah postajal manjši in manjši in sedaj je še komaj nad ničlo. Zadnja leta so skušali "desni" socialisti pridobiti vpliv v strokovnih unijah; pri tem prizadevanju so dosegli precejšnje uspehe, dasiravno so se lotili problema na najtežjem mestu, na konvencijah Ameriške delavske federacije. Kontrolirali so že nad eno tretjino glasov v tej organizaciji. Toda val dualizma je pokopal tudi to gibanje in je sedaj praktično zamrto.

Stvari zelo slabo stoje za radikalee v Zedinjenih državah. Niti ne izgleda, da se bodo izboljšale, dokler se prizadeti faktorji ne otresejo manije dualnega unionizma. Ko se to zgodi — in zgoditi se mora prej ali slej — potem lahko pričakujemo pravo renesanco delavskega gibanja. Med tem, ko so radikalei trošili svoje napore za eksperimentalni dualni unionizem, so postale stare unije slabotne in zanemarjene. Kapitalizem je izrabil situacijo; vodil je svojo dirko praktično neovirano in si je močno utrdil svoje pozicije. Za šibko stanje ameriškega delavstva pade največ krivde na radikalee. Dualistični industrialni unijski program se mora umakniti.

K. IGNOTUS:

O češčenju svetnikov in njihovih ostankov.

Kršćanstvo je imelo v prvotni svoji obliki — kakor sô ga razumeli in oznanjali apostoli — namen učiti moralo; v evangelijih nikjer ni govora o obredih in cerkveni organizaciji. V cerkvah, v katerih so se shajali prvi kristjani, ni bilo podob in soh in zaničevali so sijaj paganskih svetišć.

Sprememba je prišla od druge strani. Konstantin je postal ustanovitelj cerkve — Konstantin, morilec svojega očeta, svoje soproge, svojega sina, svojega svaka in svojih sinovcev, mož, ki je bil ravnotako pustopašen kakor krvoloćen, ravno tako lahkovoren kakor okruten in ki se ni ustrašil nobenega zločina. Po zmagi nad Maksencijem je proglasil krščanstvo za državno vero in mu daroval mnoge templje. Vkljub temu pa pi nikdar postal kristjan in njegova spreobrnitev je, kakor je dokazal Malvert, samo legenda.

Konstantinova naklonjenost je olajšala razvoj krščanstva in dekadenco tedanje rimske družbe. Poganstvo, ki je zakoreninilo globoko v ljudskem

sreću, je bilo sicer poraženo, ampak unićiti ga tudi krščanstvo ni moglo. In da bi cerkev prodrla lažj med ljudstvo in se v njem vkoreninila, je prevzela stare poganske obrede. Ko je spoznala, da ne more pridobiti poganov, se je obrnila k poganstvu. Saj je tudi Mohamed šel k gori, ko gora ni hotela iti k njemu.

Poganski bogovi Olimpa so se preselili v krščanska nebesa in so dobili tam različna mesta; eni, kakor Jupiter, Mars, Janus, Diana, Neptun, Minerva, Merkur so bili oznaćeni za demone, drugi, o katerih se je mislilo, da so krščanom naklonjeni, so bili proglašeni za svetnike in so dobili svoja bivališća v raj.

V sedmem stoletju je prepovedal sveti Eligij v pastirskem listu izgovarjati imena "demonov kakor Neptun, Diana, Minerva in Genius," v šestem stoletju je izganjal sveti Gallus duha gor in duha vod kot demone, Mars in Merkur pa sta imela po ućenju Gregorija Turskega več magične sile kakor božanske.

Samo manjšina olimpskih bogov je bila spremenjena v hudiće, većinoma so postali svetniki in so bili pripušćeni v nebesa. Množina po tradiciji in legendi ustvarjenih svetnikov je neštevilna. V petnajstem stoletju se govori, da bi celo leto ne zadostovalo, da bi se slavili vsi svetniki, četudi bi se vsako minuto slavil drug; ker torej ni bilo mogoće dati vsakemu svetniku svojega dneva, si je pomagala cerkev s tem, da je določila en dan v letu za praznovanje vseh svetnikov.

Bolandisti so poskusili zbrati životopise vseh svetnikov. In čeprav obsega njih delo 25.000 svetniških životopisov v 53 folijantih, je ostalo delo vendar le odlomek; konćuje s 14. vinotokom. Iz najdljivost redaktorjev vendar ni mogla prikriti neresnićnosti raznih čudežev, s katerimi so tako samovoljno obdarjali svoje junake. Isti čudež se pripisuje mnogim osebam. Osebe, ki se izdajajo za slepe in mrtve in v resnici postanejo slepe in mrtve, vidimo v najmanj 60 životopisih. O kletnih ključih in drugih predmetih, ki so bili vrženi v morje in zopet najdeni, slišimo sedemkrat. Devet škofovskih prstanov pade v vodo; ríbe jih ulove in prinese zopet na obrežje. O znamenjih sv. Franška slišimo devetkrat. Čudapolna palica sv. Gregorja se zasadi v zemljo, požene korenine in vzraсте v drevo v tridesetih raznih variacijah.

Gotovo število svetnikov ima svoj izvor v starih egiptovskih legendah in v fantaziji koptičnih pisateljev. Te pripovedke so prišle pozneje v zapadne dežele in so se oznaćile za zgodovinske, kakor življenje svetega Jurija, ki ga je sprejela Anglija za svojega patrona, čeprav nikdar ni živel, kakor češki Janez Nepomuk. To velja tudi o svetem Jozafatu, čigar životopis je posnet po Buddhi od nekega greškega meniha v samostanu svetega Sabe v Jeruzalemu v sedmem stoletju. Premenjena so samo sanskritska imena v asirske, in tako je postal Buddha krščanski svetnik in se praznuje dne 27. listopada.

Znano je tudi, kako je nastala legenda o sveti Veroniki. Doznavamo, da je nesel Kristus križ na

Kalvarijo in da ga je srečala žena, ki mu je obrisala pot s čela; na ta način je ostala na prtu slika njegovega obraza. V spomin na to legendo se je slikala Kristusova glava na platno, ki ga drži angelj ali žena, kot naboženski odznak. Pod to sliko je bilo napisano v ljudski latinščini: Vera iconica ali istinita podoba. V srednjem veku so mislili menihi, ki so znali slabo latinski, da se te besede čitajo kot ena in so tako napravili povest o sveti Veroniki.

Enaka pomota je bila vzrok, da sta dve sveti Ksinoridi, od katerih je ena, kakor trdi kardinal Varonij, umrla v Antiohiji kot mučenica. Varonij je čital v neki pridigi svetega Krizostoma pri opombi o Antiohiji besedo Ksinoris, kar pomenja dvo-prežni voz. Vzel je to besedo za lastno ime in to mu je zadostovalo, da je napisal životopis obeh svetih Ksinorid. Pozneje je prišel na to zmoto neki učenik helenist in povedal, da ne gre v onih spisih za dve svetnici, ampak za dvoprežno kočijo. Od kardinalovih spisov, ki so bili uničeni, se nahajata še dva dva izvoda v Brugah in v Chambery, kjer še vedno lahko čitamo in se prepričamo, kako so nekoč delali krščanske svetnike.

Enako so postale tudi iz besedi emethere (vrniti se) in chelidonia (povrat lastovke v pomladi) svetnici Emetherien in Chilodonia. Dan 3. aprila se je označeval v poganskih koledarjih z besedami marin 'astr. (marinum astrum — morska zvezda). Martirologij zaznamuje na ta dan mučenike sv. Marina in sv. Astera.

Izvor matere s sedmimi bolečinami ni manj interesanten. Boginja Diana na Grškem in bo-
Istar v Babiloniji je bila opasana s tulom, iz katerega so gledale pušice; pri pogledu na boginjo je izgledalo, kakor bi ji tičale pušice v hrbtu. V srednjem veku so vzeli podobo Diane za podobo gospe Marije. Pušice, ki so gledale iz vzad in so se videle, kakor da pronikajo v prsa, so se spremenile v meče, ker stoji v Lukeževem evangeliju 2, 35: meč bo prodril tvojo dušo. In ker je bilo naslikano 7 pušic, se je napravila povest o 7 bolečinah gospe Marije. Ko pa je enkrat legenda obstojala in se razširila, se je slikala Marija tako, da je bilo narisano na prsih od sedmih mečev prebodeno srce. Pozneje pa se je ustanovil ravno za to gospo poseben praznik.

Ampak s tem se pobožna domišljija še vedno ni zadovoljila. Proti sedmim Marijinim bolestim se je postavilo sedem radosti in tem je nasledovalo sedem bolečin in sedem radosti sv. Jožefa, ki so dali povod sedmim nedeljam, ki so posvečene sv. Jožefu in pasu sv. Jožefa, ki ima sedem vozlov.

Kult svetnikov je pospešil sprejetje poganskih bogov v krščanska nebesa, predvsem onih, ki so uteleševali prirodne pojave in lečilno moč voda, rastlin in rudnin in poleg njih vseh onih, katerih spomina ni bilo lahko zatreti v ljudskem mišljenju. To se je delalo čisto enostavno.

V svečanu se je slavil bog Bakhus pod imenom Šater in bog Apolon pod imenom Efoibios; tudi ti prazniki so ostali pod imenom sv. Sotera in sv. Efeba.

V aprilu in vinotoku so se praznovale slavnosti Dionisijeve, dan na to pa slavnosti na čast Demetrija; oba nahajamo v katoliškem koledarju v istih dneh (8. in 9. aprila) pod imeni sv. Dionizija in sv. Demetrija.

Dne 6. majnika, slavnost rusoglave Cerere, se je spremenil v praznik sv. Flavija, dan 19. majnika, praznik sramežljive Diane, se je spremenil v praznik sv. Pudaia, dan 24. majnika, svetek paladija boginje Atene, pa je postal praznik svete Paladije.

Meseca avugusta so bile v starem Rimu slavnosti, ki so se zvale saturnalijske; ta paganska slavnost se slavi v rimski cerkvi dne 22. avgusta kot praznik sv. Saturnina.

Slavnosti Gorgon (9. gruden), pekelnih božanstev, ki so simbolizirala najdaljšo temo v letu, so zamenjane s praznikom svete Gorgonije.

Po svatbi Bakka z Zefirom, nežnim vetrčkom, se je slavila nimfa Aura placida, krščanstvo je napravilo iz tega sveto Avro in sveto Placido.

Poganska formula rogare et donare (prošiti in darovati) je bila izvor za sv. Rogacijana in Donacijana, enako kakor flor et lux (cvet in luč) za sv. Floro in Lucijo.

Pogansko leto se je začinjalo z mesecem sušcem. Bilo je tedaj običajno voščiti v prvem tednu srečno novo leto z izrekom 'prepetuam felicitatem' (večno srečo). V krščanskem koledarju so se te besede ohranile in spremenile v praznik (dne 7. sušca) svete Perpetue in svete Felicite.

Slovanski bog Svatovit se je spremenil v svetega Vida, katerega so praznovali, kakor piše v svoji kroniki menih Helmond, čisto pogansko.

S češčenjem svetnikov je tesno združeno češčenje ostankov, ki je nadaljevanje starega fetišizma. To češčenje je uvela v življenje kasta duhovnikov, da si priskrbi bogate dohodke. Srednjeveška zgodovina nam podaja mnogo primerov o razprtijah med cerkvami in samostani, kateri izmed njih ima prave ostanke. To češčenje se je neznansko razširilo. Znale so besede opata de Marolles, ki jih je izgovoril v Amienski katedrali, ko je poljuboval glavo Janeza Krstnika: "Bogu bodi hvala, to je že peta glava Krstiteljeva, ki sem jo poljubil v življenju." Ludvik Lallanne je objavil seznam katoliških relikvij:

Za sv. Andreja	1 telo, 5 glav
" " Blaža	5 teles, 6 glav, 17 rok
" " Antona	4 telesa, 8 glav, 6 rok
" " Barbaro	3 telesa, 2 glavi
" " Bazilija	4 telesa, 5 glav
" " Blaža	1 telo, 5 glav
" " Klementa	2 telesi, 3 glave
" " Eligija	3 telesa, 5 glav
" " Štefana	4 telesa, 8 glav
" " Jurija	30 teles
" " Heleno	5 teles, 5 glav
" " Hilarijo	8 teles
" " Janeza Kr.	10 glav

" " Julijo 20 teles, 26 glav
 " " Leonarda 5 teles, 10 glav, 12 rok
 " " Pankracija 30 teles
 " " Lukeža (apostola) . . . 8 teles, 9 glav
 " " Filipa 3 telesa, 18 glav, 12 rok
 " " Sebastjana 4 telesa, 5 glav, 13 rok
 i. t. d.

Opat Deregancourt navaja v svojem spisu "Zgodovina klera škofije Arraske" relikvije Fli-neške opatiije: Kos pravega križa, lasje Matere božje, velike kose svetega otirača, kose Jezusove obleke, kos svete gobe, kos svetega kopja, trn iz svete krone, kapljo krvi, rebro sv. Nikolaja, prst sv. Huberta i. t. d.

Zbirka relikvij kapelje v Saint-Omer je še zanimivejša; tam imajo po starem seznamu: kos pravega križa in kos kopja, več kosov mane, "ki je padla z neba," kost Kristusovega groba in kos obleke sv. Marte, kos kamenite plošče, na katero je pisal Bog s prstom Mojzesove zapovedi, kapljo Kristusovega pota, kos Aaronove palice, lasje matere božje in kos njene obleke, kos cvetlice, ki jo je dala mati božja svojemu sinu, kos okna, skozi katero je prišel arhangel Gabrijel k Mariji.

Vse osebnosti katoliškega Olimpa so morale prispevati k neobičajnim zakladom relikvij. Najcenejše so bile te, ki so bile v stiku s Kristusom. Njegova obleka se nahaja obenem v Moskvi, v Trieru in dvakrat v Rimu; neobičajno mnogo se hrani njegovih solz, njegove krvi, njegovega pota, njegov popek in predkožica. Sveto kopje je obenem v Parizu, Moskvi, Pragi, Krakovu, Rimu, Antiohiji in v raznih drugih krajih. Žrebljev s svetega križa se računa nad 200; istotako je z gobo, trnjevo krono in drugimi predmeti pri križanju.

Vsled krize, ki vlada v deželi, so se zmanjšali Proletarčevi dohodki na naročnini. To se ne bi smelo zgoditi, kajti če ne delajo eni, delajo drugi. Polje za pridobivanje novih naročnikov je veliko, samo izkoristiti ga je treba.

Če bi, če bi . . .

Človek bi preštel vse rdeče zvezde
na nebu in vse plave in vse žolte
in vse črne zvezde —
če bi jih videl vse in živel
dotlej, da jih res prešteje.

Človek bi izmeril sedmero oceanov
na kapljice kolikor je kapljic
v morjih — če bi, če bi . . .

Človek bi ozdravil mizerni svet sužnjev
mirijade ran z eno samo željo pobožno,
z eno samo molitvico,
izbrbljano v steno v tihem kotu
in z očmi uprtimi v strop —
če bi, če bi . . .

Hm, jaz bi tudi!

Ivan Molek.

Ali je religija prenehala funkcionirati?

DEBATA

Da: Clarence Darrow.

Ne: Shirley Jackson Case.

(Nadaljevanje.)

Profesor Case:

Takoj v začetku moram priznati, da sem prišel na ta oder z nekim strahom in da sem se tresel, kajti sedaj sem tu prvič pred vami. Dva posebno strašljiva faktorja sta v tej situaciji. Prvi strah je moj oponent. Prišel sem tu s popolnim poznanjem fakta, da je on izkušen bojevnik in debator v sodnih dvoranah ter na javnih zborih. Čul sem o njegovem ugledu in slovesu in sem se za danes po možnosti pripravil na mahljaje njegovega čislane bodala, ko je grdil duhovnike.

Da, poznam že dalj časa njegovo slovečo sposobnost napraviti iz slabega, da izgleda boljše. Niti mi ni še šla iz spomina usoda, ki je doletela nekatere moje prednike na tej platformi. Predčasen umik našega cenjenega prijatelja profesorja Fosterja je nedvomno pripisati spopadom, ki so bili vojevani z mojim današnjim nasprotnikom. In kje je danes moj tovariš, profesor Starr? Odhitel je na daljno Japonsko kakor hitro je mogel, najbrž zato, da si reši življenje. Izgleda, da moram sedaj jaz biti ilustracija, plamteča ilustracija, tistega starega reka, ki pravi, da nespametniki drve tja, kjer se celo angeli boje občeati.

Toda jaz sem danes tu, morda sem s tem vzel življenje v moje roke, da zagovarjam negativno stran vprašanja, ki je na debati. Ni ravno važno, kaj je vprašanje o katerem se debatira, kajti vsakdo lahko ve, da ne dela mojemu oponentu nobene razlike, na kateri strani debatira. Svoji žrtvi ne prizanaša, pa naj bo na pravi ali nepravi strani diskuzije.

In še en strah je, ki se mi stavlja pred oči: moja avdienca v tej dvorani. Predstavljen sem ji bil kot profesor bogoslovja. Jaz ne zanikujem te obdolžitve. Z ozirom na ta fakt ne pričakujem, da se bodo čustva te avdience obračala na mojo stran. Dasiravno si ne prizadevam zakriti mojo prošlost, bila dobra ali slaba, sem vsled spoštovanja do vaših občutljivosti opustil duhovska ogrinjala. In v kolikor bom mogel, sem bom skušal vzdržati rabe tehničnega zionskega jezika. Ampak ne branim se biti to, kar smatrajo nekateri za silno moro, ki pritiska na družbo bolj in bolj leto za leto — "pridigar". Upam pa, da ne bodo bacili svetosti, ki bi jih morda izločevala moja reverenska navzočnost, okužili nobenega od vas, in ne vcepili nikomur prenevarno bolezen, ki jo poznamo pod imenom *pobožnost*. Mislim, da sem povedal dovolj v obrambo moje tukajšnje navzočnosti in da sem se pred vami dovolj oprostil za morebitno nespodobnost vsled prisotnosti človeka, ki je celo profesor bogoslovja.

Mislim, da je na mestu in pravilno, ako govorim tudi o argumentih, ki jih je navajal predgovornik. Ča-tim, da mu moram častitati v gotovih stvareh, kot n. pr. v njegovem zapeljivem izvajanju logike in pa lahkoti, s kakršno slika argument, da izgleda, kakor da je resničen. Ne moremo si pomagati, da ne bi obče-dovali njegove logike, če ne že vsled drugega vzroka, —in večkrat najbrž ni drugega—kot vsled očarljivega

zavijanja in perversnosti, ki se jo poslužuje. Še ena druga posebnost je v njegovem argumentiranju ki mi ugaja, in ta je njegov hudomušen humor kadar govori o pridigarjih. Tako zelo mi ugaja njegova dovtipnost, da sem skoro vesel ker sem pridigar, samo da se mi more moj prijatelj posmehovati. Toda ne smem ga hvaliti predolgo, kajti, kakor bi dejal Shakespeare, "prišel sem, da pokopljem Cezarja, ne da ga hvalim."

V rabi biblije nove zaveze moj prijatelj ni tako urečen. Lahko bi jo izrabil na boljše načine za definicijo o religiji. Ni je čital zadostno. V novi zavezi bi lahko našel specifičirano definicijo o religiji, s katero jaz lahko dokazem, da religija še vedno funkcionira celo v njegovem slučaju. V pismu Jakopa, prvo poglavje, 27. vrsta, je definirana religija s tremi glavnimi stvarmi, ki pomenjajo čisto, živo in neoskrunjeno vero. Te tri stvari so: Obiskovati sirote; obiskovati vdove; varovati se madežev. 2)

Povdarjam, bodimo hvaležni za vdove; kajti one nam omogočajo pritrčiti, toliko časa dokler so z nami, da ho možki spol najbrž ostal veren, recimo do trideset in eno tretjino odstotkov. Mislim, da se strinjate z menoj v toliko, da če presojamo stvar s te definicije, tedaj tudi moj oponent ni brezverec.

Glede nonresistence se mi zdi, da si fakta zelo napačno tolmači. Biblija nikjer ne propagira teorijo nonresistence. Da smo gotovi: ona pravi, "če te kdo udari na desno lice, obrni mu še drugo"; toda nikjer ni rečeno, kaj stori tedaj če te kdo udari po nosu ali na čeljust. Biblija nove zaveze ni proti vojni, pač pa mnogo govori zanj, če se vrši za dobre namene, n. pr. za vero. Citiral bi lahko mnogo odstavkov za potrditev teh izjav. Moj prijatelj bi lahko dobil zadoščenje, da so ti citati identični s onimi v bibliji.

Druga neprijetnost njegovega govora je fakt, da ni razpravljal o predmetu, ki je določen za debato. Ali religija še funkcionira? Ali je religija prenehala funkcionirati? Kaj pa pomeni vprašanje te vrste, če misli eden razpravljati o njem z znanstvenega stališča, pošteno in pravično, vpoštevajoč celo vprašanje? Kaj so nekateri problemi, prizadeti v tej debati?

Religija je komplikacija — zelo obsežna — faktor v zgodovini človeštva. Tudi, če bi se ti posrečilo dokazati, da krščanstvo dandanes več ne funkcionira, bi še vedno imel odgovoriti na vprašanje, ali religija funkcionira? Kaj je religija? To je fundamentalno vprašanje. In čemu religija funkcionira, je drug težak problem. O nobeni teh stvari ni prejšnji govornik zadostni diskuriral.

Vašo pozornost obračam na fakt, katerega ne smete pozabiti: vprašanje, ki je na tej diskuziji, ni, če religija funkcionira za dobro ali slabo; vprašanje je le, če religija sploh funkcionira. Moj nasprotnik je v svojem dobro zamišljenem govoru, ki je vreden njegovega imena, dokazal, da današnje krščanstvo funkcionira na način, kakršen njemu ni po volji. Pozival se je na Billy Sundayja in kaj je on storil v zvezi s svojo propagando. V takih časih krščanstvo za nekatere od nas, ki ne odobravamo načinov vsakega funkcioniranja, še prelazko deluje. Toda ni mi potrebno — niti ne bi bilo primerno za mojo sedanjost nalogo, in morda bi bi vas celo žalilo če bi obrnil svojo diskuzijo v to direkcijsko — dali krščanstvo funkcionira dobro ali slabo.

2) Prevajalec nima pri roki slovenskega besedila molitev, niti ne biblije v slovenskem prevodu. Če gotovi stavki iz biblije ali iz molitev niso dobesedno enaki prvotnemu slovenskemu prevodu, naj se vpoštevata to pojasnilo.

bo ob tej uri. Ampak da funkcionira na način, kakor hočejo ljudje, ki so danes pripadniki krščanstva, je fakt, katerega se lahko spozna, ne da bi bilo treba zato kakega večjega vpogleda.

Če odobravate ali ne odobravate način, po katerem funkcionira, je drugo vprašanje. Jaz se čutim svobodnega izjaviti, da ne odobravam vedno načinov, po katerih funkcionira krščanstvo v sedanjih časih, in jaz sem zaposlen v nalogi, da ga poskušamo privedi na pot boljšega delovanja. Ampak da funkcionira je fakt, o katerem ne more biti najmanjšega dvoma. Lahko bi vam to dokazal tudi s pismom, ki sem ga dobil od nekega gospoda, živečega na pacifičnem obrežju. V neko revijo sem napisal članek o zgodovinski metodi za študiranje religije, kar se je temu gospodu zdelo silno nespodobno, pa je napisal v pismo stvari, tako da sem se čudil, kako da papir, na katerem je pisano, ne zgori. Jeza, ki jo je izbruhal v pismo, je del posebne vrste krščanstva, kakor ga razume moj dopisovatelj.

Pravo vprašanje — da vas ponovno opozorim nanj — je, ali religija še funkcionira na podlagi izkušenj in razvoja človeštva; in ali smo že prišli do stopnje, na kateri je človeštvo, vzeto kot celota, pripravljeno vreči fazo svojih zgodovinskih izkušenj, navadno poznane kot religija, in ako ne, ali so mase ljudstva še potrebne take forme aktivnosti in potreb poznanih kot religija?

Kaj pa imamo v mislih, kadar pravimo, religija funkcionira? Religija se lahko definira na dva načina. Eden je starodavni, neznanstven način, ki predstavlja religijo kot nekako nebeško bitje, postavljeno na svet v enem specifičnem momentu, kateremu so potrebne doktrine in obredi, kar vse se smatra, da je prišlo od drugega sveta. Če bi se vpoštevala ta definicija, je razumljivo, da bi svet v teku let dorastel za religijo, ako je ne bi vsemogočni postavil v soglasje z duhom časa na vsej črti.

Zdi se mi, da se je moj nasprotnik držal prav te starokopitne, neznanstvene definicije. Govoril je o krščanstvu na podlagi razlaganj v bibliji nove zaveze, kakor da je bilo takrat, ko je bila spisana nova zaveza, krščanstvo že izpopolnjeno. Ali veruje on v božja izročila, označena v novi zavezi? Jaz bi bil presenečen, ako bi on verjel in se opiral na take stvari. Kadar on govori o pomenu delovanja krščanstva v življenju, ali misli s tem napraviti utis, da krščanstvo ne more funkcionirati v nobeni periodi zgodovine, razun če se ravna natančno po stvareh, ki so bile ustvarjene od skupine ljudi, ki v začetku niso imeli drugega kot da so se nazivati kristjani? Res je, da so tudi oni imeli svoja določna mnenja in prepričanja in skušali privedi svojo generacijo v soglasje z njihovimi nauki. Ampak kaj se je dogodilo v prihodnji generaciji in še v poznejši in tako naprej? Če so bila njihova prepričanja in njihova prakticiranja ideja, ki se je ne bi moglo spremeniti, potem jaz priznam, da bi svet kmalo dorastel za tako religijo. Kot znanstvenik si nihče ne more predstavljati religijo v taki ozkotirni definiciji.

Kaj je religija v znanstvenem smislu? Religija je plod socialne zgodovine, rezultat stopnjevalne rasti. Religija se ni pojavila v zgodovini v enem posebnem momentu, popolnoma opremljeno bitje, kakor naprimer grška boginja Atena, ki je prišla na svet, kakor pripoveduje legenda, v popolnem oklepu, iz glave boginje Zeus. Religijo so ustvarili ljudje skozi stoletja razvoja in jo še vedno ustvarjajo.

Religija je urejena v soglasju želj in potreb ljudi, ki so jo ustvarili, in v prihodnjih generacijah je bila

prenovljena, kakor so zahtevale želje in potrebe ljudi, ki so takrat živeli. Zakaj so jo napravljali tako? Religija, če se vzdrži, mora delovati in če preneha funkcionirati, jo je treba preustrojiti, da se prilagodi novih razmeram in vsposobi za aktivnost. To se pravi, če stvar funkcionira, je pristopna aktivnostim, in če ne deluje, se jo zavrže ali pa preustroji. Raditega je današnje krščanstvo v nekaterih ozirih razlikujoče od krščanstva, kakršnega slika biblija nove zaveze. Priznam mojemu nasprotniku, da krščanstvo nove zaveze ni vedno sposobno delovati v današnjih časih. Toda je delovalo ob svojem času, četudi se on pritožuje, da dandanes ne deluje. Ali ni bilo v teku zgodovinske evolucije neizogibno, da se primitivno krščanstvo u-makne poznejšim formam krščanstva, prilagojeno potrebam poznejših generacij? Če se religija porodi po tem zgodovinskem načinu, če se reče, da eksistira, je istovestno, ako se reče, da funkcionira. Drugače bi sploh ne mogla funkcionirati. Če je religija neločljivo združena s socialnim razvojem človeka, potem jo bo družba vzdržala toliko časa, dokler bo religija funkcionirala, in ko preneha, jo bo zavrgla.

Če bi mi dopuščal čas, bi vas povedel nazaj v zgodovino religije in vam pokazal številne slučaje v preteklosti, v katerih so razna verstva prenehala funkcionirati in so jih nadomestili z drugimi. Stara vera Grkov je prenehala funkcionirati, ravno tako vera Rimljanov, prišla pa je nova religija iz Azije, krščanstvo, in zavzela mesto prvih. Krščanstvo ni bila edina religija, ki se je pojavila v žepi po novih kultih med našimi pradedi. Tudi verstva Adonisa, Osirisa in Attisa so našla pot v sredozemski svet, kjer je ljudstvo iskalo gotova zadoščenja, katera jim stare religije niso mogle nuditi. Kjer pridejo na površje nove želje in potrebe, katere jim stare religije ne morejo izpolniti, kaj je posledica? One umro naravne smrti, kakor izpade človeku nepotreben las. Ampak novi lasje ne zrastejo tako lahko kakor pa nova religija. Vse to je stvar življenjskega funkcioniranja. Že sam fakt, da je v današnji religiji proces, dokazuje mojo trditev, da religija funkcionira. Kadar preneha delovati popolnoma, ne bo več religije. Ta fakt je tako jasen, kakor sploh more biti.

Toda današnja debata bi imela vključevati vse religije kot take ne pa se prijeti le ene religije, kajti današnji subjekt ni, da li ta in ta religija kot n. pr. krščanstvo funkcionira dobro ali slabo. Jaz sem pripravljen debatirati tudi o tem vprašanju pod gotovimi okolščinami, toda rečem, da ni bilo pravično obrniti to debato k samo eni religiji, ki ni niti ena najstarejših religij izmed teh, ki še eksistirajo. So še druge religije, ki še vedno funkcionirajo, bodisi za dobro ali slabo, toda da ponovim: to ni problem te diskuzije. Imamo religije, ki funkcionirajo na Japonskem, na Kitajskem, v Indiji, v Afriki, vsepovsod na površini te zemlje se najdejo religije, ki še vedno žive. Po kakšni pravici jih more imenovati on napačne, umetne religije? Ali naj jaz na tem odru branim verstva mojih nekristjanskih bratov pred človekom s tako visoko izobrazbo, tako globokega znanja? Tudi nato sem pripravljen, ako je potrebno.

Jaz imam preglobok čut bratstva do človeštva in zato ne bi mogel trditi, da človek ne more imeti prave religije, razun če je belopoltnož. S stališča vernikov so vse religije to, kar njihovi privrženci mislijo da so, in tako se lahko reče, da so njihove vere prave, dokler zadovoljujejo potrebe ljudstva, ki veruje vanje. V tem smislu lahko rečemo, da so vsa verstva prava, ker so

jih taka naredili ljudje, da odgovarjajo njihovim potrebam. Ker so taka, tudi funkcionirajo in bodo funkcionirala v svojem razvoju na različne načine. Zdi se mi nepravilno in nespodobno, da bi morali biti mi tako provincialni — mislim da mi ni tega treba tu posebno povdarjati — da v svoji provincialnosti ne moremo videti nič drugega na svetu kakor le isto religijo, h kateri mi spadamo — ali ne spadamo.

Že ta fakt, da religija eksistira, je dokaz njene delujoče sile. Z ozirom na ta fakt bom citiral nekaj statističnih podatkov, ki sem jih dobil od najboljših avtoritet ki jo je mogoče najti. Te številke so bile sestavljene še pred vojno in bi morda ne soglašale s tistimi, ki bi se jih spravilo skupaj sedaj, toda mislim, da bi ne bilo veliko razlike. Sestavlil jo je član statističnega urada v Stuttgartu, dr. Zeller in je sledeča:

Pripadnikov krščanskih ver na vsem svetu je 534,940,000; pripadnikov Konfuzija, 300,000,000; brahmaistov, 214,000,000; mohamedancev, 175,029,000; budistov, 121,000,000; židov, 10,860,000; sešeti skupaj dobimo 1,356,000,000 ljudi, ki so privrženci religij. In že to, da so še vedno privrženci religij, je tehten dokaz, da v verstvih še živi delujoča sila. Opazili ste, da v tem seznamu niso označene vse religije, ampak le tiste, ki imajo največ privržencev. Prebivalstvo sveta, preračunjeno v istem času, je bilo 1,544,510,000. Tako imamo tu presenetljive rezultate — jaz moram priznati, da so me presenečili — da je med ljudmi, ki so se izjavili za pripadnost k religiji, in našli, da funkcionira v njihovem vsakdanjem življenju do katerikoli meje si sami izvolijo, da je izmed vsakih petnajst ljudi na svetu trinajst pripadnikov ver — trinajst izmed petnajstih. Če bi k skupnemu številu dodali še prebivalstvo, ki se ga v splošnem smatra za manj kulturnega, divjaško prebivalstvo Afrike in pacifičnih otokov, bi se število vernikov proporcionalno zvišalo. Niti ne vključujejo te številke religije kot je taoizem, ki ima precej privržencev na Kitajskem, ali šinto, ki je nacionalna religija Japonske. Če bi vključili v to število pristaše vseh ver, bi brezdvomno našli, da je na vsakih petnajst ljudi 14 vernih. Lahko še dodam, da v to število nisem vpel privržencev Darowega kulta, ki so zbrani v tej dvorani.

(Konec prvega Case-jevega govora.)

(Dalje prihodnjič.)

Iz Pariza poročajo, da se Slovaki upirajo ostati pod Čehoslovakijo in si skušajo ustanoviti svojo državo. Seveda bodo njihovi poiskusi zatrti, kajti Čehoslovakija ima precej dobro organiziran državni aparat. Slovaki prizadevajo vladi več težav kakor pa nemško prebivalstvo, ki je zelo številno v državi. Čudno, kje je neki slovanska sloga, o kateri pripovedujejo nekateri namišljeni panslavisti? Katoliški Slovaki ne marajo svobodomiselnih Čehov, katoliški Hrvati ne marajo pravoslavni Srbov, pravoslavni Srbi ne marajo pravoslavni Bolgarov in tako naprej.

Predsednik Harding je imel v Beli hiši goste v osehah bankirjev, s katerimi se je posvetoval o problemih te dežele. Če ne bi bili ljudje tako duševno omejeni kakor so, bi morali spoznati, da so bankirji in industrijaleci tisti element, ki vlada to državo, da so oni faktor, ki določa državi pota politike.

SEMINTJA.

Kralj prosi za mir. — Petrova smrt.
— Kdo so krivci? — Gompers zma-
gal. — "Super-race".

V Belfastu na Irskem je bil otvorjen novi parlament; ob tej priliki je angleški kralj in cesar Velike Britanije prečital svoj prestolni govor. "Oči vsega cesarstva so danes uprte na Irsko," je dejal kralj George. Prosil je Irce, naj prenehajo z bojem proti Angliji, naj prično sodelovati z ostalimi svobodnimi narodi in plemeni, združenimi v cesarstvu Velike Britanije. Govor je bil zelo lep, kajti spisali so mu ga ministri, ki odločajo o politiki Anglije in o svobodi in nesvobodi narodov in plemen, ki so pod vladjo njegovega veličanstva kralja Georga. Toda v parlamentu v Belfastu so bili zastopani le protestantovski Irci. Na ulicah so ga navdušeno pozdravljali. Protestantje irskega pokolenja hočejo za vsako ceno ostati pod Anglijo. Pet šestin Irce je katoliške in ta nadaljuje boj za svobodo in ne poslušajo apelov svojega kralja. Za kakšno svobodo? Da, to je vprašanje.

Konvencija Ameriške delavske federacije se je izrekla za svobodo Irske. Izrekla se je proti sovjetski Rusiji. Tudi ruskemu ljudstvu želi svobodo, zato napada sovjetsko vladjo. Izrekla se je proti rezoluciji delegacije črncev, v kateri se obsoja teroristično organizacijo Ku Klux Klan. Izrekla se je takorekoč proti vsemu, kar stremi po resnični svobodi. Delavci, ki pripovedujejo, da je svet zrel za revolucijo, naj nekoliko premišlujejo o tem.

Kralj Peter je baje umrl. Poslaništva kraljevine SHS, sicer nič ne vedo o kraljevi smrti. Ampak, da je bil nevarno bolan, je znano. Peter ni vladal Jugoslavije. Nadomestil ga je prestolonaslednik Aleksander, regent, kri narodove krvi. Po Sloveniji in Hrvaški so mu prirejali pred enim letom, morda par mesecev manj ali več, navdušene sprejeme, kakor so jih preje Habsburžani. Kljub temu, če bi Peter res umrl, in morda je že, bi se bali sporočiti to novico lojalnemu ljudstvu na Hrvaškem in v Sloveniji. O tem naj mislijo tisti, ki niso mogli prebati srbske vladajoče dinastije med vojno. Ali pa naj mislijo o troimenem narodu ene krvi, ki noče biti ene krvi; o enem narodu, ki noče biti en narod. Morda enkrat postane, toda to se ne zgodi še tako kmalo, če se sploh zgodi. Jugoslavija, za katero so se navduševali na levi in desni, ne eksistira. Poslaništvo kraljevine SHS. je javilo nekaterim jugoslovanskim listom, naj naznanijo svojim čitateljem, da v bodoče naslavlajo pisma, namenjena v Jugoslavijo — katere ni — v "Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes." I Zupan, urednik "Glasila KS-KJ," se jezi radi tega in poziva čitatelje, naj naslavlajo pisma, kakor doslej, le Jugoslavia.

Zakaj ima jugoslovanska država izmed vseh obstoječih držav najbolj nesmiselno ime, če že ne pravim

bedasto? Zakaj se zgražajo nad čini vladajoče kaste v Belgradu tisti, ki so jo pred par leti najbolj navdušeno podpirali? Oficielno ime Jugoslavije, katere je, kakor doslej, le še v sanjah, je tako, kakršnega so narodi, ki živijo v nji, vredni. Volitve v konstituantno so se vršile na principu demokracije; teror ni bil ne večji ne manjši, kakor ob volitvah v Zedinjenih državah. Komunisti so imeli svobodnejšo agitacijo, kakor v kateri drugi državi. Ali — narod, ki živi v Jugoslaviji, ni še zrel za JUGOSLAVIJO in še mnogo manj za SOCIALIZEM. Zrel je za klečeplaztvo, zrel je za pobune tu in tam, zrel je za izseljevanje, ni pa sposoben, da si v svoji deželi napravi SVOJO deželo. Mi lahko zabavljamo čez vladjo v Belgradu, čez francosko vladjo, čez ameriško vladjo. Zakaj ne bi rajše zabavljali proti sebi, proti ljudstvu, ki omogoča, da se vzdržujejo take vlade? O tem naj premišluje g. I. Zupan in si izpraša vest, če ni tudi on med krivci, ki skrbijo za poneumnjevanje ljudstva. Tudi bi bilo dobro za ministrante, mežnarje in očete frančiškane pri šifkartaški Edinosti, da se vprašajo, kdo je kriv slovanski neslogi. Oni trdijo, da boljševiki, ki so pogazili slovanstvo. Kaj pa Čehi in Slovaki? Slovaki se branijo svobode pod Čehoslovakijo, pa silijo pod vladjo katoliške, Hortijeve Ogrske. Veliko prekmurskih Slovencev prosi Boga, naj jih odreši belgrajske in ljubljanske vlade. Poljaki in Čehi so si sovražnejši, kakor pa Čehi in Nemci ali Nemci in Poljaki. Med Bolgari in Srbi ne najdete prijateljstva. In med Hrvati in Srbi? Tudi ne. Boljševiki so ruski revolucionarji, narejeni iz mesa in krvi, toda so vendar toliko naprej pred elementi, ki držijo stebre današnje družbe med slovanskimi narodi, da šele sejejo seme solidarnosti med SLOVANI in vsemi drugimi narodi. Socialistične stranke so od vsega začetka propagirale mednarodno bratstvo. Uspeh pa je bil majhen in tudi ni mogel biti večji za to dobo. Mednarodno bratstvo pride, kadar se ustvari pogoji zanj. Ta pogoj je socialistični družabni red.

A. F. of L. bo ostala taka kakor je bila. Na konvenciji je zmagała Gompersova frakcija. Zavrgla je načelo "ene velike unije," nastopila je proti socializaciji industrije, obsojala evropski radikalizem, pokazala se je sovražno črnem, sploh, bila je zaspana konvencija zaspanega ameriškega delavstva. Na nji pa so se vendar pokazali znaki, da bo enkrat zagrmelo. Dasi ravno ni bilo na konvenciji radikalnih elementov v pravem pomenu besede, je vendar veliko število delegatov obsojalo in kritiziralo dosedanje delovanje Gompersove eksekutive. Tudi v A. F. of L. pride preobrat; bil bi že kakaj, ako bi se vnapredni elementi med ameriškim organiziranim delavstvom znali zediniti za enotno taktiko in enotno politiko. Najprvo mora priti preobrat v vrste ameriškega radikalnega delavstva. Radikalci so med delavstvom vodilna sila le tedaj, če ne izgubljajo svojih energij z brezplodnimi eksperimenti in v medsebojnih bojih. Morda pride sedaj mednje streznenje in potem koncentrirano delo.

Harding želi napraviti iz Amerikancev nekakšne nadljudi—super-race—kakor so poročali listi, v fizičnem in duševnem oziru. Devetindevetdeset odstotkov Amerikancev se interesira za "fight," ki se bo vršil dne 2. julija v Jersey City. Ta "fight" ne bo koristil ameriškemu ljudstvu ne fizično in ne duševno. Rokoborbe te vrste spadajo v barbarizem, ravno tako tudi ljudje, ki se jih vdeležujejo. Dva človeka močnih mišic se bosta bila drug drugega — za denar. Ljudje bo-

do vstajali s sedežev, rjuli, kot da so zveri v zoologičnem vrtu, oči se jim bodo izbuljale, obrazi bodo polni divjih potez. To je ameriški "super-race."

V McCormicku, S. C., je drhal vjela nekega črnca, osumljenega, da je napadel belo žensko. Prisilila ga je splezati na drevo, na katerem so ga zvezali in na to oddali nanj številne strele.

Časopisje je napolnjeno poročil o družinskih škandalih, umorih in pikantnostih, ki se dogajajo med ameriško denarno aristokracijo. Bogate, razuzdane ameriške dame streljajo svoje soproge ali pa ljubimce. Pred sodišči so oproščene. Osemindvajset žensk je bilo že oproščenih na čikaških sodiščih, obdolženih umora. Eden državnih pravdnikov je dejal, da je na ameriških sodiščih nemogoče obsoditi žensko, ako je lepa. Sicer pa ženske niso same odgovorne za družinske in ljubimске umore. Z obsodbami bi se ne odpravilo nadaljnjih podobnih zločinov. Drugih sredstev je treba, ki pa jih Harding ne pozna in če bi jih, bi jih ne hotel uporabiti.

V Autreyvillu, Ga., so požgali črncem hiše, cerkev in dvorano. Mnogo črncev je bela drhal pretepla. Vzrok: Neka dvanajstletna belopoltna deklica je bila pred teden dni umorjena. Kazen so morali plačati tisti, ki niso zakrivali zločina.

Dr. J. M. Lee je dejal na konvenciji American Institute of Homeopathy, da se blaznost v Ameriki po vojni razširja. To je verjetno, če se vpoštevata predlog kongresnika Becka iz Wisconsin, ki nalaga vladi, naj objavi imena tistih profitarjev, ki so v vojnem času napravili nad 25% dobička od investiranega kapitala. "Znano dejstvo je — je dejal Beck — da zadržujejo ti profitarji nad milijardo dolarjev davkov, ki bi jih morali plačati državi." Imena profitarjev ne bodo objavljena, ker so oni država; stebre stoprocentnega patriotizma se ne more postaviti na sramotilni kamen.

O Jaucih.

Misionar J. W. Leuschner je svoječasnó v "Vestniku geografske družbe" po južni Kitajski poročal o doslej maloznanem narodu Jauccev. Ta čudni narod prebiva po hribovitem ozemlju, k meji na pokrajine Kvantung, Kvangsi, Kiangsi in Hunan. Jauci so zelo bojoviti, starodavnim šegam zvesti in vsakemu napredku sovražni. Zanimivo je, da uživa med Jauci žena večjo slobodo in večji ugled kakor moški. Ako je mož surov, skop, brezbržen in len, ga sme žena zapustiti. Žena se sme vrniti k starišem, ali pa se zateči k drugemu možu. Čeprav ve njen prvi mož kje je, nima pravice niti moči, da bi jo prisilil na povratek. Vzlic temu so pa tudi med Jauci zakonski pari, ki se nikdar ne ločijo in ki žive zvesto skupaj do smrti. Snubiti more le ženska moža, nikdar pa ne moški ženske. Kadar imajo Jauci svoje veselice, pojo ženske kratke pesmice, s katerimi pozivljajo moške za ples. Vsaka ženska, ki hoče plesati, poje moškemu, ki ji je všeč. Moški sme na tak spév molčati in čakati, da mu zapoje druga, ki mu je ljubša, ali pa odgovori z enako prijazno pesmico ter gre plesat. Med Jauci torej vedno le ženske volijo, moški pa volitev ali sprejmejo ali odklonijo z molkom. Na tujce so Jauci zelo lju-

bosumni ter jih zapode preko meje, ker se boje za svoje žene. Fotografy se silno boje. Neki Anglež je moral pobegniti, ker je s svojim fotografskim aparatom "lovil ženske duše". Ženske, ki jih je Anglež s svojim črnim zabojem "ustrelil", so jokaje prihitele k svojim možem ter tožile, da jih boli sree, ker jim je Anglež vjel dušo. V splošnem je Jaucem zakonska zvestoba brez pomena. Navadno ima mož poleg žene še ljubico in žena ima poleg moža še ljubimec — prijatelja. Vsi trije ali vsi štirje pa so med seboj prav prijazni in uslužni, ne poznajo nobene ljubosumnosti ter živé včasih celo pod isto streho. Hišni prijatelj ima skoraj enake pravice kakor zakonski mož, in hišna prijateljica se zakonske žene ne boji in tudi prav nič ne sramuje. Razmere med Jauci so torej še uprav rajske, in kulturni Kitajci jih iz dna duše zaničujejo.

V Zedinjenih državah je na milijone ljudi brez posla. Miljone jih dela. Od Proletarčevih naročnikov jih je mnogo, ki ne delajo že po več mesecev. Tem je težko poravnati naročnino. Raditega naj toliko točneje poravnajo naročnino tisti, ki delajo. In pri tem ne pozabite agitirati za nove naročnike.

Pithecanthropus Erectus.

Glas, teman glas, vseobsegajoč
je prodril v mojo večnost
in naenkrat se je začela zbirati
moja bitnost.
Iz zemlje in zraka,
iz vode in kamna,
iz vseh kovov vsemirja
se zbirajo elementi, spajajo
in zlivajo v figuro,
ki nekoč je bila moja malenkost.
Izpolnila se je moja želja:
zopet bom zrl na staro zemljo,
zahvaljen vzvišeni Glas!
Glej! — Kaj vidim?
Ali so to ravno tiste oči?
Gledam — ne na paradiž,
ne na mesta in morja—
kako bi mogel?
Gledam nase in strmim!
Nemogoče je prodreti v svet ljudi,
v pravi svet — nemogoče je razumeti!
Oh, ti želja, želja —
neumna, majhna, živalska želja,
kako si me prevarila!
Zdaj vem.
Gledam.
Ali razumem?
Kako bi mogel?
Pithecanthropus erectus iz leta 1921 sem,
podbitje iz dobe sužnjeve,
davno izginjene;
iz dobe živalske,
davno poginjene —
in gledam čudežni svet, svet ljudi
čez milijon let.

Ivan Molek.

Asfaltno jezero na Trinidadu.

V naših časih postaja asfalt nenavadno važen za tlakovanje cest in ulic. Zlasti tam, kjer se jemlje obzir na avtomobilske vožnje, velja asfalt za zelo primerno tlakovalno sredstvo. V zvezi s tem se tudi pridobivanje asfalta vrši vse bolj intenzivno. —

Kje se pa dobiva asfalt?

Najti ga je na raznih krajih v prirodi, zaradi česar se tudi večasi imenuje zemeljska smola. Tako je na primer znano "Mrtvo morje" v Palestini veliko naravno skladišče asfalta. Iz nekoliko izvirkov prihaja tukaj asfalt, pomešan z vodo, v takozvano morje, kjer se zgosti in dviguje na površje.

Glavni kraji za pridobivanja asfalta so pa danes le trije: Oak Trinidad, obrežje Venezuele in Kuba. Tukaj tvori asfalt kar cela jezera, med katerimi je bilo zlasti ono na otoku Trinidad, takozvano Smolnato jezero (Pitch Lake) že davno predmet obdelovanja. In po pravici se je tukaj čemu čuditi, zakaj to ni vodeno jezero, na katerem plavajo tuptam kosi asfalta, ampak vsa globočina je do dobrega napolnjena z asfaltom.

Jezero, ki je približno 1 kilometer oddaljeno od obrežja, meri okrog 40 hektarjev in leži na približno 50 metrov visokem griču, tako da dela vtisk, da je to krater ugaslega vulkana, v katerega se asfalt neprenehoma zlivlja izpod zemeljskih tal. Jezero namreč venomer preteka; na strani proti zalivu Paria se je napravilo naravno korito, po katerem teče asfalt k morju.

Seveda si lahko domislamo, kakšno je to pretekanje in odtekanje, če se spomnimo, kako gost je asfalt. Giblje se kakor smola zelo počasi, tako da je sredi jezera, kjer meče pene, vedno nekoliko vzbočeno — kljub temu, da se asfalt neprenehoma umetno odvzema.

Najzanimivejši pojav je ta, da se po tem jezeru, kadar ni prevroče, lahko hodi peš in vozi. Asfalt je tukaj namreč tako gost, da se niti ne lepi.

Tupatam so po asfaltu razpoke, napolnjene z vodo.

Kako globoko je asfaltno jezero? Če je to res krater ugaslega vulkana, tedaj mora biti globočina ogromna. Do pred kratkim ni bila nikakor premerjena in cenili so jo na 30 metrov; sedaj je z vrtnjem dognano, da v globočini 60 metrov še ni dna.

Asfaltno jezero je postalo za otok Trinidad, ki pripada Angliji, vir znatnih dohodkov. Pravica pridobivanja asfalta je bila oddana v najem posebnim družbi, ki plačuje 70.000 dolarjev letne najemnine, povrh tega pa za vsako tono surovega asfalta 5 šilingov, za vsako tono rafiniranega asfalta pa 7,5 šilingov izvozne carine.

Na otoku samem se rafinira le malo asfalta, kar se godi na ta način, da se greje indirektno s paro in se tako izganja voda iz njega. Večina se ga razpošilja surovega, in sicer največ v Zedinjene države.

Pridobivanje asfalta iz jezera je popolnoma enostavno. Asfalt se izsekava po kosih, v katerih

se poznajo tudi plinovi mehurji, delavci odnašajo te kose na vozičke, za katere so tirji položeni naravnost na asfalt, odtod se prevažajo z železnico na vrh do brega in nakladajo direktno na ladjo. Na dan se lahko izseka in natovori čez 1000 ton asfalta. Sedaj narašča letna produkcija že čez 200.000 ton.

Sistematično se pridobiva asfalt iz jezera šele štirideset do petdeset let. Da so pa že prej znali uporabljati asfalt, kažejo stare asfaltirane ceste na Trinidadu, ki jih je najti celo sredi pragozda. Zanimivo je, da je tudi Kolumbus leta 1496 videl to jezero, in je dal svoje barke nasmoliti z asfaltom iz jezera.

Vseh petdeset let, kar se asfalt pridelava, se je znižala površina jezera le za dva metra. Po najnovejših poročilih se je tudi odtok k morju ustavil. Omeniti je treba, da ne ostajajo izdolbine na mestih, kjer se asfalt izseka, ampak jih asfalt vedno v kratkem času zopet izravna.

Zadnje čase so v okolici asfaltskega jezera navrtali tudi vire gostega sirnatnega petroleja (nafte), ki ga začenjajo tudi rafinirati. Nekateri mislijo, da je nafta matična materija, iz katere se je asfalt sčasoma sam izločil. Plinovi mehurji, ki se pojavljajo v asfaltu, prihajajo pa baje glavno od žveplenege vodika, ki je uhajal pri izločevanju asfalta.

V Venezueli ležeče asfaltno jezero je sicer po obsegu približno trikrat večje od onega na Trinidadu; ampak njegova zaloga je kljub temu majhna, ker je na nekaterih mestih komaj po par čevljev globoko. Nekateri trdijo, da je pod zemljo spojeno s trinidadskim jezerom, dasi je njegov asfalt ponekod drugačen, zlasti mehkejši.

Na otoku Kubi je nekoliko asfaltovih virov; v Kardenskem zalivu se izteka asfalt iz morskega dna v globočino 2 do 3 metrov.

Zanimiv je pojav asfalta pri Valoni v Albaniji, kjer se nahaja v legah kakor razne vrste zemlje in kamenja.

V manjših množinah se dobiva asfalt po raznih krajih. Znan je bil človeku že v kamniti dobi. Takrat ga seveda naši necivilizirani pradedje niso rabili za tlakovanje cest, pač pa tuintam pri izdelovanju svojega orodja. Iz poznejše kamnite dobe so se našli lepo izdelani noži in drugi kosi, katerih ostrine so bile z asfaltom pričvrščene v roč iz roga ali kosti.

Jugoslavija je dobila svojo posnemovalko. Poljska vlada je prepovedala londonski Daily Herald in pariški L'Humanité za vse kraje poljske republike. Daily Herald podpira socialistični program in vse delavsko gibanje na Angleškem. L'Humanité je bil socialistični dnevnik, katerega je ustanovil Jean Jaures. Med vojno je bil "social-patriotski" list, ki ga je urejeval Marcel Cachin. Cachin je pozneje postal komunist in z njim tudi L'Humanité komunistično glasilo. Oba dnevnika sta na strani sovjetske Rusije v njenem boju proti zavezniškemu imperikalizmu.

Narodnost in mednarodnost.

Jack London:

MOČ MOČNEGA.

Narodnost in mednarodnost se ne izključujeta, temveč izpopolnjujeta. Le površne glave mislijo, da je obema nasprotje.

Mednarodnost predpostavlja narodnost; na njej je zgrajena. Mednarodnost ni nič drugega, kakor vzajemnost interesov med narodi.

Vzajemni interesi morejo biti le med enakopravnimi. Torej pomeni mednarodnost enakopravnost.

Socializem je mednarodni in se bojuje za mednarodnost; zato je naravno in dosledno, da se bojuje za enakopravnost.

Narodno misleč človek je lahko socialist.

Šovinizem povzdiguje svoj narod nad druge. Svojemu narodu pripisuje na pretiran način vrline, drugim narodom pa tudi na pretiran način napake.

Šovinizem se ne zadovoljuje z enakimi pravicami, ampak hoče predpravo. Kjer ni enakih pravic, ne morejo biti interesi vzajemni.

Šovinizem izključuje mednarodnost.

Brez mednarodnosti je socializem nemogoč.

Šovinist ne more biti socialist.

Ako ljubiš svoj narod, se mu ne laskaj. Ogledalo mu pokaži, da se vidi v njem z vsemi svojimi napakami.

Ako ga resnično ljubiš, moraš želeči, da odloži svoje napake. In če moreš, moraš pomagati, da se to zgodi. Napak se pa ne more iznebiti kdor jih ne pozna.

Sedanji narodi niso enote. Razredna nasprotja jih razdružujejo. Socializem se bori, da odpravi razredna nasprotja. Torej bo šele socializem napravil narode iz tega, kar se danes le tako imenuje.

Kdor se bojuje proti zlorabljanju narodnosti, se s tem ne bojuje proti narodnosti.

V mednarodnosti postane vsak narod lahko večji, ker sprejema vse, kar je dobrega pri vseh drugih narodih, Kitajski zid zmanjšuje vsak narod, ker ga loči od dobrega onkraj zidu.

Ako ne sovražim človeka zaradi njegovih las, ali zaradi njegovega nosu, zakaj naj ga sovražim zaradi jezika?

Ali je v vaši naselbini že kdo, ki agitira za pridbivanje naročnikov "Proletarca"? Ako še ne, zakaj se ne oglasite Vi? Pišite upravnistva, ki vam bo poslalo vse potrebne informacije in tiskovine.

Nihče ne bo prišel iz Rusije ali kake druge dežele, da odreši ameriški proletarijat. To je naloga tistega delavstva, ki živi v tej deželi. Socialisti ne verujejo v odrešnike, nego v organiziran boj.

Stari Dolga Brada je umolknil, obližnil mastne prste in jih brisal ob golem kolku, katerega ni dovolj pokrila razcepana medvedja koža. Okrog nje so čepeli na stegnih trije mladi možje, njegovi pravniki Brzoskok, Rmena Glava in Črna Noč. Na pogled bili so vsi trije enaki; kože divjih živali so le deloma pokrivalo njihova telesa. Imeli so grbasto hrbto, ozke kolke, vdrti prsa, toda velike roke in lopataste dlani; hrbet in prsa so jim bila porasčena z gosto dlako in ravnotako zunanji del rok in nog. Dolgi in nikdar ostrizeni ali počesani lasje so jim padali na rame in po obrazu, a oči, drobne in črne oči so se jim svetile kakor oči ptičev.

Bila je noč, jasna in zvezdnata noč. Pod njimi v dolini je ležala dolga vrsta obraščenih hribov, v daljavi je pa rdeče žarel vulkan. Za njihovimi hrbti je zijala črna odprtina brloga, iz katerega je zdaj-pazdaj pihnila hladna sapa. Tik pred njimi je goril ogenj, nekoliko korakov vstran je pa ležal odrt medved. V odmerjeni daljavi je bilo več psov, velikih in volkovom podobnih. Možje so imeli zraven sebe lok in puščice ter vsak po eno veliko gorjačo.

"Tako smo se selili iz brloga na drevo," spregovori po kratkem molku stari Dolga Brada.

Smejali so se kakor veliki otroci, ko so se spomnili na prejšnjo povest starega.

"To je bila prva stvar v Morski Dolini, česar se morem spominjati," nadaljuje Dolga Brada. "Bili smo zelo neumni. Nismo znali kaj je moč. Vsaka rodbina je živela in skrbela sama zase. Bilo je trideset rodbin in ena se je bala druge. Nihče ni obiskoval drug drugega. Na vrhu našega drevesa smo zgradili hišo iz trave in zunaj pred hišo smo imeli majhen oder, na katerem je bil kup kamenja. Kdor bi se bil približal pod naše drevo — nanj bi padalo kamenje. Imeli smo tudi loke in puščice. Nikdar nismo šli pod drevesa družih rodbin. Moj brat se je enkrat drznil pod drevo starega Buha in obležal je s prebito glavo. To je bil konec.

Stari Buh je bil zelo močan. Pravili so, da je mogel odraščnemu človeku izpuliti glavo iz telesa. Nevem pa, dali je to storil, kajti nihče mu ni dal prilike. Moj oče že ne. Nekega dne je bil oče na bregu ob vodi in Buh se je zakadil za mojo materjo. Ni mogla ubežati, ker jo je bolela noga in Buh jo je odnesel na svoje drevo. Oče je ni več nikdar imel, ker se je bal Buha.

Toda oče se ni zmenil za to. Žilava Roka je bil tudi močan in eden najboljših ribičev. Nekoč je pa plazil po skali in padel. Od tistega časa je izgubil svojo moč. Kašljal je in njegova pleča so se vedno bolj ožila. In takrat je moj oče vzel ženo Žilavi Roki; zadnji se je jezil in kašljal pod drevesom, ali oče se mu je smejal in metal kamenje vanj. Tako smo delali tiste dni. Bili smo močni vsak zase, toda nismo znali združiti skupaj naših moči, da bi bili vsi močni."

"Danes pa več ne delamo tega," — poseže vmes črna Noč.

"Seveda ne kajti jaz sem vaše očete drugače ali — odvrne ponosno Dolga Brada in poseže z roko v medveda, odtrga kos mesa in zopet liže prste ter jih briše ob naga bedra. "To, kar vam pripovedujem, se je godilo pred dolgim časom, ko še nismo mali tega, kar znamo danes."

"Vidi se, da ste res bili bedaki v tistih časih," pripomni modro Brzoskok.

"Da, bili smo — veliki bedaki, kakor boš še čul. Ampak to je bila naša sreča, kajti neumnost nas je marsikaj izučila. Mi, kar nas je bivalo v Morski Dolini, smo bili Ribojedci in naša glavna neumnost je bila, da nismo znali skupno izrabiti naših moči. Mesojedci, ki so bivali v Veliki Dolini, bili so pametnejši; oni so živeli v prijateljstvu med seboj, lovili in ribarili so vzajemno in borili se vzajemno. Nekoga dne so prišli Mesojedci v našo dolino. Naše rodline so se naglo poskrile vsaka v svoj brlog ali na svoje drevo. Bilo je samo deset Mesojedcev, toda držali so skupaj, mi smo se pa branili vsak zase. Čakajte no, koliko je pa nas bilo!"

Dolga Brada prične šteti na prste in po dolgem času nadaljuje:

"Bilo nas je šestdeset mož. Pomislite, kako močni smo bili — a mi nismo znali tega. Gledali smo vsak iz svojega drevesa, kako je deset Mesojedcev napadlo drevo starega in bolnega Buha. Dobro se je otepal nekaj časa, ali revež je bil preslab in sum. Sovražniki so plezali na drevo in Buh je pomolil glavo iz hiše z namenom, da bo vrgel kamele na nje — ali o joj! Nato so čakali napadalec. Čim je pokazal glavo, zadelo ga je nebroj puščic in padel je mrtev z drevesa. Tako je končal stari Buh. Mi smo pa gledali.

Nato so se spravili Mesojedci nad Eno Oko in njegovo rodbino v brlogu. Zakurili so ogenj pred vhodom in ko se je votlina napolnila z dimom, prišel je Eno Oko ven, kakor je prišel nocoj tale medved, in ubili so ga. Potem so sklatili Šestoprsnika iz njegovega drevesa in med tem, ko so ga ubijali s sinom vred, smo mi ostali pobegnili. Drli so za nami in vjeli nekaj ženske, dva starca, ki nista mogla teči in par otrok; zadnje in oba starca so Mesojedci ubili, ženske pa odpeljali seboj.

To je bila za nas prva šola. Ko so napadalec odšli, smo se priplazili nazaj in prvič pričeli govoriti med seboj. Imeli smo vsi enak strah pred sovražnikom in prvič se nam je porodila misel, da drug brez drugega ne moremo živeti v varnosti. Tistega večera smo imeli naš prvi zbor in organizirali smo prvo jato. Naučili so nas Mesojedci. Spoznali smo, da vsak Mesojedeč, kateri je napadel naša bivališča, je imel moči za deset mož, kajti deset mož se je borilo skupaj. Nas je pa bilo šestdeset in vseh šestdeset je imelo moč enega moža, ker smo se borili vsak zase.

Tako smo govorili in težko smo govorili, ker nismo imeli besed kakor jih imamo danes, da bi jasno izrazili naše misli in čustva. Toliko smo se razu-

meli, da smo sklenili zvezo proti Mesojedcem, ako še pridejo krast naše zenske.

Na mejo Morske Doline smo postavili stražo dveh mož podnevi in dveh mož ponoči. Ta straža je bila oko naše jate. Dalje smo sklenili, da mora biti podnevi in ponoči pripravljenih deset mož z gorjačami v rokah in s puščicami, ki imajo takoj udariti kakor eden v slučaju napada Mesojedcev.

Toda bile so sitnosti. Prišle so — kakor po navadi — zaradi žensk. Možje brez žen so lazili za ženami svojih sosedov; to je povzročilo veliko tepeža in zdajpazdaj je kateri obležal z razbito glavo ali s puščico v telesu. Zgodilo se je, da je stražnik pustil svojega tovariša, prišel v dolino in ukradel zadnjemu ženo na kar je bil zopet boj med stražo. Drugi čuvaji so bili v večnem strahu za svoje žene in vsled tega so večidel stražili žene namesto da bi čuvali mejo. Do prepira je prišlo tudi v četi oboroženih mož in tako smo kmalu doživeli, da je bila jata brez straže in brez armade. Sklicali smo drugi zbor in na tem zboru smo sprejeli naše prve zakone. Bil sem takrat še smrkolin, toda spominjam se dobro vsega. Sklenjeno je bilo, da jata se ne sme med seboj pobijati, če hoče ostati močna. Kdor bo torej ubil koga iz med naših, tega ubije jata. Drugi zakon se je glasil, da jata ubije tudi tistega, kdor bi ukradel drugemu ženo. Sklenili smo, da smrt zadene tudi tistega, kdor je tako močan, da njegova moč jati več škodi kot pa koristi. Slovesno smo obljubili, da bomo z vsemi našimi močmi držali te zakone.

Med nami je bil Členska Kost, zelo močan hrust, kateri je ošabno izjavil, da se ne bo pokoril nobenemu zakonu. Da pokaže svojo nepokornost, ugrabil je ženo Trem Školjkam. Zadnji je ženo branil, toda Členska Kost je polomil Trem Školjkam vse kosti. Sešli smo se skupaj in ubili Člensko Kost pod njegovim drevesom, njegovo truplo pa obesili na drevo v svarilo drugim in v dokaz, da je zakon močnejši kot pa vsak posameznik.

Ali še ni šlo vse gladko. Bili so prepiri glede neštetihih malih in velikih stvari, in ker se našinci niso več upali reševati sporov z gorjačo, odkar smo imeli zakon, predložili so vse te zadeve zboru v rešitev. In tako se je zgodilo, da je jata vedno zborovala, zjutraj, opoldne, zvečer in tudi sredi noči. S tem smo pa zanemarjali druga dela; nismo imeli časa za ribolov in vsled tega smo bili vedno bolj lačni kot siti.

Tedaj je prišlo nekomu na misel, da bi izvolili glavarja, kateri bi sam reševal take zadeve v imenu zbora in kateri bi bil celi jati odgovoren za svoj posel. Dobro. Izvolili smo Fita-Fita za glavarja. Bil je močan kot medved in zelo prefrigan. Kadar je bil jezen, pihal je kakor divji maček: "Fit, fit!" Zato je imel toime.

(Dalje prihodnjič).

Slovenski delavci, oživite klube J. S. Z. v vaših naselbinah. Kjer kluba še nimate ga ustanovite. Za pojasnila pišite tajništvu J. S. Z.

PRESELJEVANJE PTIC.

Povratek ptic v svoje domove in kako najdejo vsako leto svojo pot nazaj v rojstni kraj, dasiravno potujejo včasih na tisoče milj, je ena izmed čudovitih prikazni v naravi, katere se ni še pojasnilo na zadovoljiv način.

Zadovoljivemu odgovoru na to vprašanje se najbolj približuje domneva, da imajo ptice spomin, da so v stanu spoznati in da tudi v resnici spoznavajo predmete na poti. Iz ljubezni do starega domovja pa lete proti severu, dokler ne zapazijo značilnih znakov njih prejšnjih bivališč. Raditega se tudi izjavlja, da vodijo tropo starejše ptice, ki so premerile isto pot že večkrat.

Nobenega dvoma ni, da imajo ptice bolj izrazit instinkt glede smeri, kot pa ga ima človek. Tako na primer lahko slede zemljepisni črti dolžine skoro popolnoma natančno, kar pomeni, da si izberejo najkrajšo črto in to po instinktu. Ta najkrajša črta pa mora biti seveda ravna črta. Vsled tega jadrajo tako naprej v zraku, dokler ne pridejo do domačega mesta, kjer se vstavijo ter prično graditi svoja gnezda.

Da pa nista le spomin in vid, ki vodita ptice pri selitvi, je razvidno iz dejstva, da letijo nekatere ptice-selivke tudi ponoči, ko ni nikake luči in ko ne morejo videti njim znanih predmetov. Kapitan, ki vodi svojo ladjo, ima potrebne instrumente, da ne zgreši svoje odkazane poti. Ptice pa nimajo nikakih zemljevidov ali kompasov, ki bi jih vodili ter jim kazali pot.

Dosedaj nam ni znano, kaj je pravzaprav ono, kar usposablja ptice, da najdejo svojo pot nazaj, in sicer stalno leto za letom.

Vse, kar smo bili doslej v stanu ugotoviti, je to, da se ptice sparijo, zgrade svoja gnezda in vzgoje mladiče. Prostor pa, kjer so prišli mladiči na svet, se priljubi tudi starišem in to ljubezen do rojstnega kraja je pripisovati instinktu, ki je lasten tudi človeku in ki se pojavi najbolj izrazito v takozvanem domotožju.

Znano je namreč, da se domotožje ne tika toliko ljudi, ki živijo v dotičnem kraju, in tudi ne prijateljev, znancev in v številnih slučajih niti ne sorodnikov. Domotožje ima za predmet kraj, v katerem je preživel človek svojo mladost in s katerim krajem so zvezani njegovi najlepši, najjasnejši spomini.

UTRINKI.

Admiral Sims je imenoval v Londonu tiste Amerikance, ki so naklonjeni Ircem, osli. Tako jih je postal ob priliki svojega govora, ki ga je imel pred lani neke ameriške organizacije. Seveda je povzročilo to med milijoni ameriških Ircv in njihovih simpatičarjev veliko razburjenje in mornariški tajnik Denby je bil prisiljen pozvati Simsa domov na zagovor. Ko je dospel v newyorško luko, je stražilo pomol nad tisoč policajev, da onemogočijo vsako de-

monstracijo. Irci so namreč nameravali sprejeti Simsa z žvižganjem in tuljenjem, toda Sims ima tudi prijatelje, ki so hoteli prirediti demonstracijo v prilog Simsu. Obe sta bili preprečeni. Ko je bil Sims zaslišan v uradu mornariškega tajnika, je dobil ukor, ob enem pa je bil poslan na svojo službo. Ni bilo vse laž, kar je govoril Sims. Med ameriškimi volilci je res mnogo "oslov", kar potrjujejo današnje življenske razmere. Sims pa ni mislil na te osle, ampak na tiste, ki se brigajo za probleme po vsem svetu, samo za ameriške ne; ali vsaj nekaj podobnega je imel v mislih.

"Appeal to Reason" je v svoji zadnji številki objavil, da preneha izhajati dne 20. julija, ako ne dobi do tega časa dovolj podpore od svojih naročnikov. "Appeal to Reason" je bil dolgo časa najbolj razširjen socialistični list na svetu; imel je že nad milijon naročnikov, toda sedaj se je njihovo število zelo zmanjšalo. Tvrdke, ki so oglašale v Appeal, so bile vsled trustjanske zarote prisiljene umakniti svoje oglase, kar je pomenilo zmanjšanje udeleževanja za \$700 na teden. V finančnih stiskah se nahaja Appeal že dalj časa. Poziva svoje somišljenike, naj mu pošljejo do 20. julija zadostno število novih naročnikov in mu s tem omogočijo izhajati.

V taki situaciji so skoro vse socialistične publikacije in vse se bore za opstanek. Delavstvo ni še zrelo za podpiranje svojega časopisa in še veliko manj za družabni preobrat, četudi nekateri vročerkvrneži mislijo, da je proletarijat pripravljen za revolucijo.

Ne išči grehov in madežev samo na drugih. Tudi sebe pogledj včasih v ogledalu.

Socialistična stranka v Ameriki napreduje. V raznih mestih se je pričelo opazovati staro, aktivno življenje. Kriza pa ni še popolnoma prešla, ker so razmere v socialističnem svetu še vedno kritične. Vendar, kar je treba priznati: med sodrugi se opaža več volje za delo. Govorilo se je mnogo, na delo se je pa pozabilo. To je bilo dobro, kajti ljudje so spoznali, da nam ne fraze in ne medsebojna pregovarjanja ne bodo pridobila novih pristašev in da je radi tega treba agitirati, kot smo agitirali preje.

Sedanja brezposelnost je zelo zadela socialistični tisk. Ako mlačni delavec v teh časih pusti kak list, bo pustil najprvo tistega, ki je socialističen. Buržvazne bo plačeval naprej toliko časa, dokler bo mogel.

Radi tega je potrebno, da podvoje aktivnost tisti, ki razumejo važnost socialističnega tiska. Agitirajte za Proletarec, da nadomestite tisto, kar bomo izgubili vsled mlačnežev in nekaj vsled krize; mnogo ljudi namreč pri najboljši volji ne more poravnati naročnine. Dobite mesto njih druge, ki morejo vztrpeti par dolarjev, kot znaša naročnina na Proletarec.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

Enketa o spremenitvi oblike Proletarca, o agitaciji in drugo.

FOREST CITY PA. — Tukajšnji socialistični klub in naročniki Proletarca so soglasno za staro formo Proletarca, to je za obliko, kakor jo je imel list do leta 1919.

Skušali bomo podvzeti kako akcijo za nabiranje novih naročnikov Proletarcu. Vsled gotovih vzrokov se dosedaj še nismo mogli odzvati tozadevnim apelom. Storili pa bomo kolikor bo v naših močeh ob prvi ugodni priliki. — *John Murnić, tajnik.*

Naročnikom v ravnanje.

Ako je vam naročnina potekla, jo obnovite. Ako je vsled brezposelnosti ne morete takoj ponoviti, nam to sporočite. Ako imate priložnost pridobiti kakega novega naročnika, le ne zanemarite.

Kadar se preselite, nam sporočite takoj vaš novi in stari naslov.

Če želite sprejeti zastopništvo za nabiranje naročnikov Proletarcu, pišite upravništvu po potrebne listine. Na vsak način pa skušajte storiti kolikor morete za širjenje našega tiska.

Znano je, da se tiskarski stroški niso znižali in ne izgleda, da se bodo do kake večje mere v bližnji bodočnosti. Proletarec je z ozirom na obliko in obseg najcenejši list. Razni ameriški radikalni in liberalni magazini so proporcijno precej dražji, kakor je Proletarec. Uprava lista se mora raditega zelo truditi, da more zmagovati pokrivanje stroškov, ki so večji, kakor pa direktni dohodki za list. Vpoštevajte to, in ne odlašajte s poravnavo naročnine.

Upravništvo.

SEDEM SOCIALISTOV V MINNEAPOLISKEM MESTNEM SVETU.

Pri zadnjih občinskih volitvah v Minneapolisu so dobili socialisti nadaljna dva odbornika v mestni svet; pet so jih imeli že preje.

Za župana je bil izvoljen kandidat skupnih meščanskih strank George E. Leach z večino 14.787 glasov. Na delavski listi je kandidiral Van Lear, bivši socialistični župan v Minneapolisu, katerega so podpirale vse delavske struje. Skupno oddano število glasov je bilo: George E. Leach, 78.124; Van Lear, 63.337. Kljub skupnemu nastopu buržvaznih strank je njihov kandidat prodril le z največjim naporom.

ZA SOCIALISTIČNO ORGANIZACIJO V ILLINOISU.

Illinojska državna organizacija socialistične stranke je podvzela akcijo za prirejanje shodov po vsej državi z namenom ustanavljanja nove socialistične postojanke, prodajati literaturo in nabirati naročnike socialističnim listom. Organizacija si je v ta namen nabavila avtomobil, da se zmanjšajo vožnji stroški. Prvo turnejo je podvzel s. Kruse. Obdržaval je številne shode, v dvoranah in na ulicah. Bili so dobro obiskani, toda v mnogih krajih so mu oblasti delale sitnosti, posebno tam, kjer so bili shodi na prostem. Moralni uspeh je bil vseskozi povoljen, toda vsled slabih delavskih razmer stranka ni pridobila mnogo novih članov. Organiziralo se je par novih socialističnih klubov, za ustanovitve drugih pa se vrše priprave. Ko se Kruse vrne z detroitske konvencije, bo nadaljeval z agitacijskim delom po tej državi.

V mnogih mestecih se niso vršili socialistični shodi že po več let. V Waukeganu so se vršili socialistični shodi na ulicah prvič po desetih letih. V North Chicagi pa jih župan, pristaš delavske stranke,

ni dovolil. Stranka polagoma utrjuje svojo agitacijsko silo, brez katere je vsak njen napredek onemogočen.

O DETROITSKI KONVENCIJI.

O konvenciji socialistične stranke v Detroitu prinesemo podrobnejše poročilo v prihodnji izdaji, ko se vrne s. Petrič.

Delegatje so zavrgli predlog za brezpogojno priključenje k moskovski Internacionali. Glavna debata se je vršila okoli problema taktike in programa.

Glede narodnostnih federacij je s. Petrič, tajnik JSZ., pribežil v listih New York Call, Chicago Socialist, Press Service in drugih socialističnih publikacijah več člankov, v katerih slika škodo, ki bi jo imelo socialistično gibanje, ako se bi omejevalo narodnostne federacije kot avtonomna telesa v okvirju socialistične stranke. V današnjih razmerah so take federacije potrebne in to je Petrič jasno povedal ameriškim sodrugam.

DEBS.

V Atlanti, Ga., imajo čuvarji ameriške svobode še vedno v zaporu sodruga Debsa, medtem, ko so bili razni resnični zločinci že izpuščeni. Debs ni zločinec v kriminalnem pomenu besede. Njegov greh je le v tem, da je verjel v svobodo govora, kar ga je stalo izgubo osebne svobode. V ječi je že 809 dni. Hardingova administracija se je en čas obnašala, kakor da namerava osvoboditi Debsa v najkrajšem času. Enkrat je bil pozvan celo v Washington k generalnemu pravniku, s katerim je konferiral. Ampak iz ječe ga ni izpustil.

Različne unije, socialistična stranka in nekateri liberalnejši elementi delajo kolikor morejo za osvoboditev političnih jetnikov, toda vsa akcija ima premalo moralne podpore od širše javnosti, ki se briga za žogometne igre, za "prize fights" in podobne reči. Velik pritisk bi lahko napravila Ameriška delavska federacija na svoji zadnji konvenciji, pa se menda ne utegne pečati z akcijami za osvoboditev političnih jetnikov. Ako že sprejme kako resolucijo v tem smislu, je zato, da se ustreže radikalnejšim elementom, ne pa z namenom, da se stvari resnično pomaga. To čutijo v Washingtonu, pa se jim nič ne mudi, kadar se gre za Debsovo zadevo ali pa za druge politične jetnike. Z akcijo za osvoboditev političnih jetnikov moramo nadaljevati z močmi, ki jih imamo, dokler ne bodo izpuščeni na svobodo.

OPREZNOST PRI SPREJEMANJU DELEGATOV NA KONGRES TRETJE INTERNACIONALE.

Socialistični New York Call je dobil poročilo, da se sprejema delegate za kongres tretje internacionale z največjo opreznostjo, da se ne prikradejo nanj dvomljivi elementi in pa provokaterji. Posebne komisije so nastanjene v vseh obmejnih mestih, skozi katera prihajajo tujci v Rusijo. Vsakega delegata, ki sovjetskim oblastim in eksekutivi tretje internacionale ni natančneje znan, se pazno preišče, ravno tako tudi zgodovino njihovega dosedanjega delovanja v delavskem gibanju. Zinovjev opravičuje to preiskovanje s tem, da imajo Rusi tehtne razloge sumiti, da skušajo kapitalistične vlade urediti kongresu agente-provokaterje, ki bi na en ali drug način skušali ovirati delo tretje internacionale. Brez agentov-provokatorjev ni danes nobena pomembnejša delavska organizacija in tudi ruska komunistična stranka ne. In gotovo so tudi navzoči na kongresu moskovske internacionale. Ko smo svoječasno svarili pred provokatorji, so se nam posmehovali, češ, da si delamo nepotrebne strahove. Sedaj potrjuje Zinovjev sam, da skušajo kapitalisti urediti kongresu take provokatorje. Ti ljudje ne nastopajo na unijskih sejah, na zborih, konferencah in konvencijah na način, da bi se jih moglo česa sumiti. Če jim kaže, nastopajo kot radikalci, ako ne, pa kot konservativci. V največjih slučajih pa nastopajo kot

hujskajoči radikanci, posebno za časa štrajkov v kapitalističnih deželah. To je pokazala zadnja stavka delavstva v jeklarski industriji, boji delavstva v Butte, Mont., leta 1914 in v drugih krajih. Lastniki bakrenih rudnikov so imeli agente-provokaterje v obeh taborih, v radikalnem in konservativnem. Celo v odboru unije, ki je bil skoz in skoz nazadnjaški in reakcionaren, so bili od kompanije plačani ljudje. Dobro je, da se delavstvo pazi pred sumljivimi "voditelji."

ANGLESKA DELAVSKA STRANKA ODKLONILA PRISTOP KOMUNISTIČNI STRANKI.

Angleška Labour Party je na svoji letni konferenci zavrgla predlog za pridruženje komunistične stranke k Labour Party s 4.115.000 proti 224.000 glasovom. Predlog je zagovarjal Robert Williams, voditelj transportnih delavcev, pod pogojem, da se bodo komunisti kot pridružena stranka zadržali tako kot se druge skupine, iz katerih sestoji Labour Party. Nasprotniki pa so trdili, da je taktika komunistov razdirati in kol taki nimajo mesta v stranki angleškega delavstva.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Prihodnja seja slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ, se vrši dne 9. julija (drugo soboto v mesecu), v klubovih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu bo več važnih stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se seje polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov.

Organizator.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIJA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležujete sej. Pripeljite s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

VAŽNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje VSAKO rani društva Prostomiseleci, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvo-ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ, se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9.30 popoldne in vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." — *Tajnik kluba št. 27, JSZ.*

Na konvenciji Ameriške delavske federacije je dobil Gompers kot kandidat za predsednika 25.022 glasov, Lewis pa 12.324 glasov. Ako bi bil izvoljen Lewis, ne bi pomenilo veliko spremembe v taktiki Ameriške delavske federacije, kajti tudi Lewis, ki je predsednik premogarske unije, spada med konservativnejše unijske voditelje. Vendar pa je naklonjen nekaterim reformam, kot socializaciji in delni samostojni politični akciji.

Slov. delavska

Ustanovljena dne 28.
avgusta 1908.

podporna zveza

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Združena s Slovensko Narodno Podporno Jednoto.

CHICAGO, ILL.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

1. Pom. taj.: FRANK PAVLOČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj.: ANDREJ VIDRICH, R. F. D. Box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ZELE, 5602 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, Ohio.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: IGNATZ PODVAZNIK, 5315 Butler St., Pittsburgh, Pa.

1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 955 Addison Rd., Cleveland, Ohio.

2. nadzornik: IVAN GROŠELJ, 885 137th St., Cleveland, Ohio.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 135, West Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANC TEROPČIČ, R. 1, Bonanza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

PROSVETA.

2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Iz urada gl. tajnika S. D. P. Z., združena s S. N. P. J.

Na vprašanja nekaterih društev, ako se smejo takoj združiti z društvom SNPJ. v isti naselbini, naznanjam, da se krajevna društva sedaj še ne morejo medsebojno združiti. Krajevna društva združenih organizacij se bodo mogla združiti šele po združitveni konvenciji.

V smislu pogodbe poslujejo krajevna društva SDPZ. še v bodoče z njihovim gl. tajnikom; to je, da se vse Zveze tikajoče zadeve pošilja na naslov gl. tajnika in nikogar drugega. V tem je vključeno tudi pošiljanje mesečnine posameznih društev.

O vsaki novi spremembi bodo društva točno obveščena; dokler ne bo naznanjeno drugače, naj društva SDPZ. poslujejo s svojim gl. uradom, kakor dosedaj.

Cenjena društva naj blagovoliijo to vpoštevati, s čemer bodo znatno pripomogla rednemu poslovanju v glavnem uradu. — Blas Novak, tajnik.

COKETON, W. VA. — Društvo Slovenski Bratje, št. 23, SDPZ, je na svoji redni seji razmotrivalo o sedanjem delovanju gl. odbora SDPZ, ter o delovanju nekaterih nasprotnikov, in smo prišli do zaključka, da je gl. odbor deloval pravilno v smislu sklepa za združenje podpornih organizacij, sprejet na splošnem glasovanju, ko je suspendiral 5. redno konvencijo. S tem svojim činom je prihranil organizaciji nekaj tisočakov, nekatere zadeve, ki bi jih imela rešiti naša 5. redna konvencija, pa bo lahko povoljno rešila bodoča združevalna konvencija. Zato priporočamo glavnemu odboru, naj deluje naprej po načrtani poti za združenje, neoziraje se na kritike in na napade.

Osobju pri listu G. N. svetujemo, naj se ne razburja po nepotrebnem. Glede članka "Pod prste jim glejte," priporočamo newyorškemu dnevniku, naj odgovori še enkrat na stvar z enakim naslovom pred par leti. Svoje trditve naj potrdi z dokazi, in dokaze je takrat zahteval tudi gl. odbor. Namesto blatenja in grdenja se zatecite rajše k resnici; potem vam bo članstvo vsaj verjelo.

Ostali "pesimistom" svetujemo, da se potolažijo. Nihče naj se ne postavlja v zasmeh pred članstvom G. N. na ljubo. Tam jim ni za dobrobit naše organizacije, ampak le za njihove privatne interese.

Konvencija neke podporne organizacije je izrekla gl. odboru nezaupnico, ker je zadrževal združevalno delo. Ali naj članstvo SDPZ izreče nezaupnico gl. odboru, ker deluje za združitev? To bi lepo izgledalo, če pomislimo, da se je članstvo SDPZ, na splošnem glasovanju izreklo za združenje z veliko večino.

Anton Pajntar, predsednik; Frank Kocian, tajnik; Ignac Ponikvar, blagajnik. (Pečat društva).

CENIK KNJIG

ki jih ima v zalogi Proletarec:

Leposlovne knjige, romani, povesti in črtice.

Niša leta, (Milan Pugalj)	1.00
Kranjska kobilica, (Jos. C. Oblak)	.65
Zapiski Tine Gramontove, (Vlad. Levstik) vez. v plat.	1.00
Češče gnezdo, (Vladimir Levstik) vezana v platno ..	1.00
Kmečke povesti, (Florijan Golar)	.75
Kajedanci, (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno ..	1.75
Anfisa, (Leonid Andrejev), drama v štirih dejanjih ..	.60
Jurkica Agičeva, (Ks. Šandor-Gjalski), povest, 360 strani, broširana 90c, vezana v platno ..	1.30
Jug, (P. Chochołoušek), zgodovinski roman, 616 strani, broširana \$1.10, vezana v platno ..	1.00
Viter iz Edeče hiše, (Aleksander Dumas star.), zgodovinski roman, 504 strani, broširana \$1.00, vezana v platno ..	1.50
Udovica, (I. E. Tomić), povest, 330 strani, broširana 90c, vezana v platno ..	1.30
Don Correa, (G. Keller), roman	.30
V zarje Vidove, (Oton Zupančič), poezije ..	.50

Znanstvene razprave, politični in gospodarski socialni spisi, učne in druge knjige in brošure.

Za staro pravdo, (Fran Erjavec)	.60
Naš jezik, (Dr. Joža Glonar), znanstvena razprava o slovenskem jeziku	.50
Slovenski pravopis, (Dr. A. Breznik)	.50
Glavni statistični podatki države SHS, (Dr. Jože Rus) ..	.30
Zakon biogenetike, (J. Howard Moore, prevel I. M.) ..	1.50
Svetovna vojna in odgovornost socializma, (Ethin Kristan) ..	.80
V novo deželo, (Ethin Kristan) ..	.30
V dobi klerikalizma, (Liberatus) ..	.20
Katoliška cerkev in socializem ..	.30
Kdo uničuje proizvajanje v malem ..	.20
Socialna knjižnica, (Dva snopiča) in "Naša bogastva" ..	.10
Zadruga prodajalna ali konsum ..	.10
O konsumnih društvih ..	.15

Razno.

Najnovejša informacija o dobavi državljanstva Zedinjenih držav40 |

Dvoje zgodovinskih spominjanj.

Gencij, kralj Ilirije, je bil po Rimljanih premagan leta 168 pred Kr. r. Po tem kralju so že tedaj nazivali neko rastlino, (gentian) encijan po imenu, koje grenke korenine se rabi v zdravilne svrhe že tisoč letja. Ta zdravilna korenina v zvezi z "Caseara sagrađa" in drugimi zelišči se rabi pri izdelovanju Trinerjevega grenkega vina, najbolj zanesljivega zdravila zoper slab okus, zabasanost, glavobol in druge želodčne bolezni. — Angelika je zopet druga znana zdravilna rastlina. Grenke korenine tega zelišča so davno rabili zoper sapo in napenjanje v trebuhu. Kralj Karol IV. ki je slavno na Češkem vladal v 14 stoletju, je imel mnogo zaupanja v to zdravilno rožo. Ker je "angelika" roža v veliki množini rastla na Češkem, je kralj Karol dajal vedno tej roži glavno prednost; kadarkoli je potoval, so mu morali "angelika" zdravilne rože pošiljati. — In dandanes je Trinerjeva Angelica grenka tonika največ narejena iz označene rože; to zdravilo utrjuje živce in krepča telo. — Poskusite torej ta Trinerjeva zdravila katera dobite po lekarnah in v prodajalnah zdravil. (Advert.)

Spoved papeža Aleksandra VI.	.20
Ameriški družinski koledar, vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 1920, 65c; letnik 1921,	1.00
"Proletarec", vezan, letnik 1919, \$6.00; vezan, letnik 1920 ..	7.00

Angleške knjige.

100%. (Upton Sinclair). Povest patrijota	1.20
The Brass Check. (Upton Sinclair). Študija ameriškega žurnalizma, broširana 60c; vezana v platno ..	1.20
The Profits of Religion. Razprava o izrabljanju ver za privatne interese ..	1.20

Naročilom priložite poštni ali ekspresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke.

PROLETAREC,

3639 W. 26th St.

Chicago, Ill.

VABILO

na veselico, ki jo priredi klub Mladi Vrh, št. 13, J. S. Z. dne 2. julija v prostorih društva Bratstvo v Syganu, Pa. Pričetek ob 7. zvečer; zabava traja do polnoči. Izvrstna godba. Dobra postrežba.

Občinstvo iz Morgana in okolice vljudno vabimo, da se te priredbe vdeleži v obilem številu. — Čisti dobiček je namenjen klubovi blagajni.

Odbor.

NAROČITE!

Za \$5.00 pošljemo sledeče knjige:

Anfisa, drama v štirih dejanjih, spisal Leonid Andrejev; cena 60c;

Za staro pravdo, spisal Fran Erjavec, cena 60c;

Svetovna vojna in odgovornost socializma, Etbin Kristan, cena 80c;

V novo deželo, Etbin Kristan, cena 30c;

Katoliška cerkev in socializem, cena 30c;

Don Correa, roman, cena 30c;

Jug, zgodovinski roman, 616 strani, vezan v platno, cena \$1.60;

Vitez iz Rdeče hiše, zgodovinski roman, 504 strani, vezan v platno, cena \$1.50; skupaj \$6.00. Vse te knjige vam pošljemo za \$5, poštne prosto. Naročila pošljite Proletarcu.

Izšla je nova knjižica **NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV**. Vsakdo, ki želi postati ameriški državljan, bo dobil v tej knjižici vse potrebne informacije. Poleg slovenskega ima ta knjižica tudi angleško besedilo. Naročila pošljite Proletarcu.

Oglašajte priredbe vaših klubov in društev tudi v Proletarcu. Ako jih oglašate v drugih listih, zakaj jih ne bi tudi v Proletarcu, ki je glasilo in last slovenskega delavstva, organiziranega v J. S. Z.?

Telefon Canal 4340

Jugoslovanska trgovina s cveticami

V trgovini vedno sveže cvetlice za ples, svatbe, pogrebe itd.

Imamo zaprte in odprte avtomobile za krste, poroke, pogrebe in za vse druge potrebe.

VINKO ARBANAS

1320 W. 18th St., Chicago, Ill.

Med Throop in Blue Island Ave.

Slovincem priporočamo v posejanje

KAVARNO MERKUR

3551 W. — 26th St.

(v bližini urada SNPJ., S. R. Z. in Proletarca.)

Dobra kuhinja : : : : :

: : : : : Dobra poštrežba.

KARL GLASER, imetelj.

Občinstvu priporočamo v naklonjenost krojaško delavnico

Božidar Knafl

1313 West 19th Street

Chicago, Ill.

Gene zmerne delo trpežno in lično

Popravljamo, čistimo in likamo

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim stari rojstnim sorodnikom, prijateljem ali znancom denar,

ali kadar imate kak drug posel s stari krajem,

obrnite se na tvrdko

ZAKRAJSEK & CESAREK

70—9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

JOSEPH C. WILIMOVSKY Urar, Zlatar, Optik

1840 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO, ILL. Tel. Canal 60

Solidno blago po zmernih cenah

Najstarejša zlatarska trgovina na Blue Island Ave.

FARME

V PINETOWN, NORTH CAROLINA

ZA POJASNILA PIŠITE:

A. H. SKUBIC & CO., PINETOWN, N. Carolina.

Severova zdravila vzdržujejo
zdravje v družinah.

**Ali je vaš jezik
pobeljen?**

Ako ja, vzemite to naznanje kot za
svarilo. Jezik, ki je pokrit z belo ali
rjavo plastjo navadno pomeni, da
so v neredu jetra in prebavni
aparat.

**Severa's
Balzol**

(preje Severov Življenski balzam)
in balzamske tableti, kakor tudi te-
kočina in tableti skupaj, popravi
tako pokvarjenost. Popravi jetra,
povzroča tek in uredi prebavo.
Pravo zdravilo za ponavljajoča se
zaprtja. Cena 85c. Pri lekarjih.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

John Plhak & Co.
1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgo-
vina. Velika
zaloga moš-
kih, ženskih
oblek, izde-
lanih po
najmoder-
nejšem kro-
ju. Cene
nizke.

CARL STROVER
LAWYER
and
COUNSELLOR

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.
Telefon: Main 3989.

MODERNA KNJIGOVEZNICA.

1919 Blue Island Ave.,
Chicago, Ill.

Okusno, hitro in trpežno dela za
privatnike in društva. Sprejemamo
naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene
in poštena postrežba.

H. L. BATEK in RUD. ŠEJNA,
Lastnika.

ZAKAJ TRPETI?

Revmatične, nevralgične in bolečine v
mišicah so hitro odpravljene s primerno
uporabo

ANCHOR PAIN-EXPELLER ANCHOR

Tvorniška znamka reg. v pat. ur. Zdr. dr.

Glejte, da dobite pristnega—slavnega že
več kot 50 let.

Zahtevajte SIDRO tvorniško znamko.

Naročite knjige "Za staro prav-
do" in "Don Correa". Obe pošlje-
mo za 90c.

SLOVENCI

pristopajte k
**SLOVENSKI NARODNI POD-
PORNJI JEDNOTI.**

Naročite si dnevnik "Prosveta".
List stane za celo leto \$5,
pol leta pa \$2.50.

Vstanavljajte nova društva.
Deset članov(ic) je treba za
novo društvo. Naslov za list in
za tajništvo je: 2657 So. Lawn-
dale Ave., Chicago, Ill.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.

**Mi pošiljamo denar v
vse kraje Slovenije,**

**Hrvatske,
Srbije,
Dalmacije,
in**

**druge dele
Jugoslavije.**

Vse denarne pošiljke garantiramo.

American State Bank

1825-1827 Blue Island Avenue,
CHICAGO, ILL.

J. F. Štepina, pred.

A. J. Krasa, blagajnik.

Izmed vseh vzrokov narodnega sovraštva je nevednost največji.
—H. Th. Buckle.

“ČAS”

je edina slovenska revija v Ameriki. “Čas” prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinjske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mičnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 44 straneh in stane samo \$3.00 na leto, za pol leta \$1.50. Naroča se pri “Čas”, 1037 Addison Rd., Cleveland, Ohio.

NAROČNIKE,

ki jim je naročnina potekla, prosimo, naj jo takoj obnove. Ne čakajte tirjatve iz upravnistva. S točnostjo nam prihranite delo in ob enem pomagajte listu, ki v časih te draginje tako zelo potrebuje pomoči.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki

JE

NARODNA TISKARNA

2142-2150 Blue Island Avenue
CHICAGO, ILL.

MI tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce.

“PROLETAREC” se tiska v naši tiskarni.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave.,

Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprstnice, medaljonke, itd.
Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago.

Najnižje cene.

Naznajam bratom Slovincem, Hrvatom in Srbom, da sem odprl moderno

KROJAŠKO DELAVNICO

Izdelujemo vsakovrstna moška in ženska oblačila, čistimo, likamo in popravljamo.

Izdelujemo tudi sokolske kroje in nabavljamo sokolske potrebščine. Solidno delo, cene zmernе. Slavnemu občinstvu se priporočam v naklonjenost.

Frank Novosel
KROJAČ

1113 W. 18th St

Chicago, Illinois

ANTON KARA

1161 W. 18th St.

CHICAGO, ILL.

Trgovina s čevlji

V zalogi potrebščine za čevljarje.

CENE NIZKE
POSTREŽBA TOČNA

Slavnemu občinstvu se priporočam v naklonjenost

ANTON KARA